EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 10. veebruaril 1971

Nr 11 (3597) 13. aastakäik

Gunnar Helén riigipäeval:

EPL NÄITEKS vähemusajalehtede RASKUSTEST

Riigipäevaliige Gunnar Helén, Folkpartieti liider, puudutab oma ettepanekus riigipäevale vähemuste ja sisserändajate olukorra kergendamiseks muu hulgas ka informatsiooni ja ajalehtede küsimust, nõudes, et informatsiooni tuleb parandada ja toetada ja vähemusajalehtedele tuleb anda tuge selle informatsiooni vahendamisel. Puudutades päevaajakirjandust toob Helén näiteks Eesti Päevalehe, märkides, et nende ajalehtede hulgas, kel on eriväljaanne vähemuse keeles, on majandusküsimuste tõttu raskusi tekkinud eestlaste ajalehel. Ta nõuab ühiskonna tähelepanu sellistele probleemidele ja paneb ette, et riigipäeva poolt ametisse seatud ajakirjanduse uurimus saaks ülesande kiireimas korras käsitleda sisserändajate, poliitiliste põgenike j.t. vähemuse keeles, on majandusküsimuste tõttu raskusi tekkinud eestlaste ajalehel. Ta nõuab ühiskonna tähelepanu sellistele probleemidele ja paneb ette, et riigipäeva poolt ametisse seatud ajakirjanduse uurimus saaks ülesande kiireimas korras käsitleda sisserändajate, poliitiliste põgenike j.t. vähemusgruppide informatsioonivajadusi.

Gunnar Helén.

Gunnar Helén leiab edasi, et ka raadio ja TV peaksid korraldama vähemusgruppidele omakeelseid programme. Ja edasi tuleks ühiskonnal aidata uusi gruppe nende soovides säilitada oma kodumaa traditsioone, selle asemel et seda raskendada valestisunnatud hooles nii kiiresti kui võimalik assmileerida sisserändajaid.

Omavalitsused peaksid andma abi kooskäimise lokaalide muretsemisel, raamatukogud peaksid sisaldama ka vähemusgruppide ajalehti, ajakirju ja raamatuid nende oma keeltes.

Toetada tuleb ka laulu- ja teatritegevust.

Mis puutub rariduspoliitikasse, siis konstateerib Gunnar Helén, et sisse

Järg. lhk. 8.

ASTRONAUT KUU PEAL EESTLANE?

Seoses ameerika astronautide reisiga Kuule, äratas paljude eestlaste huvi nimi ROOSA, mida kannab üks nendest — Stuart A. Roosa. Kõlas eestipäraselt. Võimatu platseerida selles kirjaviisis teistesse keeltesse. Kas Stewart Roosa on eestlane või eesti päritoluga? Eesti päevaleht oli kontaktis ühe tema nimekaimu Heldur Roosaga, kes elab Örebros ja on pesuehtne hiidlane. Tema huvi on olnud eriti suur, kuna on põhjust arvata, et tegemist on sugulasega (mäletavasti eelmisel Kuu reisil osutus üks astronautidest, Aldrin, "svenskättlinguks", nüüd on eestlaste käes kord!). Nimelt reisis Heldur Roosa isa vend Peeter noorelt Ühendriikidesse, kus ta abiellus ameeriklannaga ja kasvatas üles poja Alberti ning tütre Sofie. Teada on, et Albert abiellus — sugulastel puuduvad hilisemad kontaktid. Kuif on võimalik, et praegune astronaut on tema poeg ja pesuehtsa hiidlase järeletulija. Midagi, mis vajab väljaselgitamist USA-eestlaste poolt.

Ridala ja Mälk aktusekõnelejad

Eesti Vabariigi 53-nda aastapäeva pidulik aktus Stockholmis toimub pühapäeval, 21, veebruaril Kontsertmaja suures saalis. Algus kell 13 (kell 1 päeval). See on muide viimne aastapäeva-aktus vanas, eestlasile nii koduselt omaseks saanud kontsertsaalis — kevadel algab Kontserthoone põhjalik remont, mis kestab aasta või koguni kaks. Aktuse avasõnad ütleb noorema generatsiooni esindajana Tiiu Valdes, Eesti Üliöpilaskond Rootsis abiesimees. Jgneb esindajana Tiiu Valdes, Eesti Üliöpilaskond Rootsis abiesimees. ärgneb sõnavõtt kirjanik August Mälgult, kuna aktusekõne peab ajakirjanik Esmo Ridala.

Esmo Ridala on meie vanemapõlve tuntud luuletaja Villem Grünthal, Ridala poeg, alalise alukohaga Helsingis. Ta on teravapilguliselt jälginud elu nii olupeeritud kodumaal kui ka vabas maailmas. Ta tähelepanekud ja järeldused olukordadest peaksid pakkuma meile suurt huvi. Rootsi avalikkuse tervitused ütleb sei aastal meie vana tuttav ja ustav sõber prof. Birger Nerman.

Aktuse kontsertosa on laialdane ja mitmekesiselt huvitav. Senta Möök-

Järg. lhk. 2

Briti dokumendid:

LIITLASIL OLI KÕNE ALL VENE VÄLJAAJAMINE

NEW YORK (VES) — Briti valitsuse poolt vabaks antud sõjaaegsed salajased dokumendid tõendavad, et eestlaste j.t. põgenike lootused kodumaale tagasipääsuks ei olnud ainult soovunelmad ja kuuldused, et lääneliitlased kavatsevad pöörata relvad N. Liidu vastu, et teda Lääne Euroopast taas välja tõrjuda, päriselt õhust võetud.

Lääneliitlaste sõjajõudude ühendatud staabi dokumentides seisab must valgel, et USA sõjajõudude staabiülem kindral George C. Marshall küsis Briti staabiülemalt Sir Alan Brookelt, kas viimase arvates Saksamaa aitab kaasa kui lääneliitlased relvajõuga tõrjuvad venelased tagasi nende tungis läände.

Sir Alan Brooke ütles, et temal on samasugused mõtted. Kindral Marshall rõhutas staabiülemate koosolekul, et "Venemaa pöörab järjest vaenulikuma silma kapitalistliku maailma suunas". Järelikult: tarvis oleks venelased tagasi tõrjuda.

Need nõupidamised ei jäänud absoluutseks saladuseks ka eesti antikommunistide juhtidele, kelle hulgas oli isikuid väga lähedaste sidemetega eriti Briti peakorteris. Göttingenis, mis dipii-ajastu algusel oli eesti põgenike poliitilise aktiivsuse keskpunktiks, oli, näiteks, alati aegsasti teada, kunas venelaste nõudmisel tullakse kindral Soodlat, kolonel Rebast või mõnda teist "sõjasüüdlast" arreteerima, nii et briti sõjaväepatrulli kohalejõudmise ajaks ei olnud tagaotsitavat enam kohal.

Samuti lekkis tagantjärele välja informatsioon arutluste kohta, kuidas relvad pöörata N. Liidu punajõudude vastu.

Dipii-ajastu alguseks olid lääneliitlased sellest ainuõigest plaanist juba loobunud. Tshehhoslovakkia tolleaegne liider dr. Aduard Benesh oli suutnud lääneliitlasi veenda, et N. Liidust ei ole niipea mingit ohtu karta. Tolle poliitilise nõuandja kaasabil oli sündmustekäik võtnud Ida-Euroopale ja kogu vabale maailmale ohtliku pöörde. Kuid eesti patriootidel oli olemasoleva informatsiooni tõttu põhjust arvata, et punavenelased visatakse tagasi nenne õigetesse piiridesse, — ja head uskudes ollakse ikka optimistlikumad kui faktid õigustavad.

METSAKODU UUDISMAA

POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

Kultuurikoondise auhind H. Salule

Eesti Kultuuri Koondise Kultuurifondi Toimkond määras 1971. a. Fondi kasutada oleva summa kr. 2.500 auhinnaks dotsent Herbert Salule esseistika alal.

Kultuurifondi Toimkond, koosseisus H. Eller, E.-M Hallap, H. Kiisk, T. Künnapas, A. Lemberg, E. Pettai, G. Ränk, V. Tauli, A. Tuulse, on auhinna andmisel motiveerinud järgmiselt:

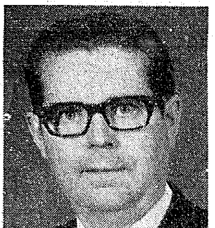

Kultuurikoondise laureaat dotsent Herbert Salu on eesti kirjanduse uurijaks, olles tulemusi avaldanud oma doktori väitekirjas ja esseekogudes.

Herbert Salu on üks väheseid kirjandusteadlasi, kes pikemat aega ja pidevalt tegelev eesti kirjanduse uurimisega. Oma töö tulemused on ta avaldanud doktoriväitekirjas ja mahukais esseekogudes, milledele lähemal ajal on oodata järge. Ta on rikkaliku allikmaterjali varal uurinud eesti kirjandust niihästi meie oma kultuuri- ning ajaloo kui ka väliskirjanduse taustal ja avastanud uusi seoseid ning mõjustusi. Süvenedes kirjanike isikulugudesse, on ta võinud anda senisest usutavama seletuse mõnelegi motiivile nende loomingus. Ta on esitanud uusi seisukohti eesti kirjanduse ajajärkudesks jaotamise ja kirjandusvoolude nimetuste kohta.

Herbert Salu on suurte majanduslike ohvritega ja suurelt osalt omal kulul avaldanud mitu teost esseistika ja kirjanduse uurimise alal. Oma viimases teoses "Kauged rannad ja oma saar" käsitleb autor Suitsu, Enno ja Ridala luulet nii rikkaliku uudismaterjali varal, mida seni keegi pole teinud. H. Salu esseedekogu "Tuul üle mere" ilmus Tampere ülikooli poolt kirjastatuna. Selle teose põhjal sai autor asjatundjate otsuse kohaselt Tampere ülikooli eesti kirjanduse dotsendiks, on seda ka praegu, kuid on kuni augustikuu alguseni loengutest vabastatud.

EPL *10. veebruaril 1971*

PINEV TÖÖTURG

Rootsi tööturgu iseloomustab üha suurenev pinevus seoses uute kollektiivlepingute sölmimisega. Kuigi köigil on teada, et majanduspoliitika on viinud olukorrani, kus palgakulude töstmise marginaalid on jäänud kasinaiks ja kus riigiaparaat ilmselt on rahapuuduses, jooksevad köik vöidu suurte protsentide esitamisega ja streigiähvardustega, kui kaupa ei saa tööandjatega. Riik ise on üks, keda need nöudmised tabavad ja kes. Avtalsverketi kaudu on vötnud vägagi törjuva hoiaku, kus streigiähvardustele astutakse parimas kapitalistlikus stiilis vastu lokaudiga (kui vaadata okup. Eesti sönastikust, siis seisab seal: "kodanluse vöitlusvahendeid klassisöjas tööliste vastu"...). Riik, kes paraku on avalikkusele valimiste eel annud mulje, et majandusega on köik parimas korras ja kes ei söanda välja ütelda, et asjad on sellised, et standardiparandamisest sel aastal ei tule asja, vaja on parandada riigi enda finantse. Karusselli pani käima ju uus "moms", uued maksutabelid ja enne hinnastoppi kõrgenenud hinnad. Köik nöuavad kompensatsiooni. Kompensatsioon tähendab inflatsiooni. Mis saab kroonist?

Mure krooni ja riigi majanduse pärast on muidugi eeskät Avtalsverketi range hoiaku taga, mis vallandas streigi ja plaanide kohaselt toob kaasa lokaudi, mis konflikti veelgi laiendab. Riigil ei ole vöimalik oma ametnikele palkasid maksta praeguses olukorras "tavalise standardiparandamise korras", mis kompenseerib indiviidi kiirelt kasvavaid kulusid, mida on tekitanud "moms" ja uued tulumaksutabelid, mis tabavad senisest raskemini praeguses oludes juba keskmisi sissetulekuid, rääkimata madalamatest.

Teiselt poolt aga jääb mulje, et asjal on ka tugev poliitiline külg, mille eelmäng toimus juba valimiste eel, kus Ametiühingute juht Geijer korduvalt ründas ametnikke, kel olevat ühiskonnas eelistatum ja materiaalselt ning sotsiaalselt parem seisund kui töölistel.

Faktiliselt on aga olukord nii, et madalapalgalisi leidub ka ametnikeklassis ja vägagi körgepalgalisi töölisklassis. Sotsiaaldemokraadid heitsid välja "üheöigusluse ja palkade nivelleerimise" paroolid, kusjuures n.n. "körgepalgalised" langesid otseste peksupoiste ossa propagandas laiade masside suunas.

SACO, Rootsi Akadeemikute Keskorganisatsioon, körgemapalgaliste ametnike kutseühinguna, on korduvalt alla kriipsutanud, et liikmeskonna reaaltulud ja standard on hakanud kahanema ja kiiremalt kui teiste gruppide juures, mis omakorda on tekitanud vastuolusid "körgepalgaliste körgete nöudmiste" vastu. Maksukruvi progressiivsus aga on niisugune, et palganöudmisprotsendid peavad töusma üsna körgele, kui juurdesaadavast tulust midagi endale peab jääma elukalliduse kompensatsiooniks. Kui nüüd riik sellest kompensatsioonist keeldub, siis ongi puhtfaktiliselt asutud "körgepalgaliste" reaaltulude vähendamisele, mis töenäoliselt peab edasi arenema pikkamööda ka edaspidi.

Et seda ära hoida, tarvitab SACO ja SR (Rootsi Riigiteenijate Liit) streigirelva. Kui SACO peaks konflikti kaotama, millega valitsus arvestab, siis on samm astutud "jämlikheti" poole sotsiaaldemokraatide möistes. Mis aga maksab see "murdmiseaktsioon" ühiskonnale?

Olukord on piltlikum, kui ütleme välja, et praegused streigiaktsioonid on valitsuse vaatepunktist "kodanlikud", kuna näit. samuti sotsialistide poolt juhitud riigitööstuse LKAB streigi puhul oli vastaspooleks "proletariaat", mis tekitas palju piinlikuma olukorra. Nüüdses olukorras loodetakse, et proletariaatlik hääletaja on "kapitalistlike" streikijate vastu. SR liikmeskonda kuuluvad ka ohvitserid. Söjavägi on vasakul poolel olnud alati ebapopulaarne. Kuid nüüd tugineb ka vasakpoolne valitsus julgeolekule, mille talaks on ohvitserid. Mis juhtub kui nemad hakkaksid streikima? Maailmas pole seda esinenud, kuid Rootsis ei ole vöimatu isegi politseistreik. Milliseid shansse sellised streigid vöiksid pakkuda riigile vaenulistele elementidele?

Ei ole vöimatu, et tööturu rahutus varsti nakatab veel teisi gruppe, nende hulgas ametiühinguid. Mitmeti kipub see meenutama ummikut, milles juba pikka aega on olnud Inglismaa.

KLA

Hedlund

Rootsi vanimaid tegevpoliitikuid tsentrumerakonna liider Gunnar Hedlund, kes poliitilisele areenile tuli juba a. 1942 ja alles viimastel valimistel näitas oma tohutut rutiini ning erakonnajuhile nii olulist usaldustäratavat isikupära, teatab, et ta lahkub suvel, kui erakond kokku tuleb aastakoosolekule. Olles üle 70-ne aasta, on tema soov tagasi tömbuda möistetav, kuigi on ilmne, et just tema isik on olnud erakonna köige tugevamaks atraktsiooniks valijatele. Isik, kes vöimaliku kodanliku koondusvalitsuse puhul olnuks enesestmöistetav peaminister. Küsida vöib, mis saab tsentrumerakonnast pärast Hedlundi? Kroonprintsid Fälldin ja Antonson ei ole ilmselt samast kaliibrist, neist on viimane püüdnud end viimasel ajal aktualiseerida ägeda vastuseisuga Euroopa ühisturuga liitumisele. Erakonna noorsooliit on omakorda tähelepanu äratanud mitmete otse vasakäärmuslikkusse kalduvate nöudmistega.

Hedlund ütles pärast lahkumisteadaannet, et ta ei ole midagi tsentrumerakonna ühinemise vastu Folkpartietiga. Siiani on väljaspoole paistnud, et tösisemat lähenemist on just tema taktikaliselt tagasi hoidnud. Arvata vöib, et lahkumine aktualiseerib kahe keskerakonna ühtesulatamise-plaane.

Mis puutub veel Hedlundi, siis köigi tema plusside juures poliitikuna, on ta olnud eelköige osav taktik, kellele koalitsioonid sotsialistidega ei ole olnud vöörad ja kes kunagi ei ole käinud körgete ideaalide ja humaansete visioonide lippude all. Tema on alati olnud praktilise, materiaalse elu inimene, mis muidugi ei vähenda tema poliitilist form aati.Rootsi opositsioon kaotab ühe värvirikka kapatsiteedi.

Kaini märgiga

Nobeli auhind on "Kaini märgiks" reeturi Solshenitsöni otsa ees, kirjutab punaarmee häälekandja "Krasnaja Zvesda", lüües järjekordse naela kuulsa kirjaniku poliitiliseks ristpioomiseks. Moskvas on registreeritud, et rünnak on rängemaid, mis möödunud aastase Nobeli laureaadi vastu on N. Liidus toimunud, kes teatavast köugati välja N. Liidu Kirjanike Liidust.

Artikli autor Sapunov vördleb Solshenitsönit teise Nobeli laureaadi Mihhail Sholohhoviga, keda kiidetakse kui "partei ustavat poega". Nobeli auhind on temale järelikult auhtähiseks, ühtlasi aga ka aumärgiks tema kirjatööd juhtivale parteile. See asjaolu vöimaldab Sholohhovil käia Stockholmis oma auhinna-raha eest sisseoste tegemas kuna Solshenitsön oma auhinnarahale vist kunagi lähedalegi ei pääse ja peab elama viletsuses.

Nöukogude möödupuid Nobeliauhinnale vaadeldes meenub auhinnazhürii liikme ja Lenini-preemia laureaadi Artur Lundkvisti vastuseis auhinna andmisel Solshenitsönile. Ilmselt järgib ta oma hinnanguis Kremli liinile.

VÄLISKOMMENTAAR

MAAILMA ÕLIJAHT

Maailma ölitarvidus kasvab iga aastaga 6 kuni 7 protsendi vörra, nagu nähtub statistilistest aruannetest. Nönda vöib möne aja pärast tekkida ölipuudus, kui vahepeal ei leita uusi öliallikaid. Röhuvas enamuses on aga maailma vastavad piirkonnad juba läbi uuritud ja praktiliselt kasutamisele vöetud. Seepärast ollakse sunnitud jatkama jahti ölile maailma teistes osades, eriti Ida- ja Kagu-Aasia rannikut ümbritsevates vetes. Liitunud Rahvaste erikomisjoni poolt aastatel 1968 ja 1969 teostatud geoloogiliste uurimiste kohaselt töötavad sealsed ölileiukohad kujuneda isegi tähtsamaks kui senised Lähis-Ida omad, mis teatavasti katavad ligemale 60 protsenti maailma ölivajadusest. UNO erikomisjoni aruandes töstetl öli uue laiukohana esile vördlemisi mittesügavaid veekogusid Formoosa ja Jaapani vahel, mölemal pool Korea poolsaart ja merepöhja Löuna-Vietnami ümbruses.

Uutes leiukohtades on peamiselt tegemist väävlivaese, s.o. suhteliselt miljöösöbraliku öliga, millest USA ja Jaapan suurte tööstusriikidena on eriti huvitatud. Ameerika kuulus geoloog James Gaunt, kes on poolteist aastakümmet olnud tegev nende piirkondade uurimisel, on omalt poolt veendunud, et uued leiukohad vöivad iga aasta anda rohkem öli kui köik läänemaailma poolt kontrollitavad allikad pakuvad praegu. Uute leiukohtade hulka kuulub ka Indoneesia, kus pärast diktaatori Sukarno kukutamist aastal 1965 ameerika ja teistel öliühingutel avanes vöimalus takistamatult otsida öli kogu Indoneesia saarteriigi ruumis. Seal toimunud töö tulemusena on geoloogid veendunud, et Indoneesia kujutab endast suurimat öliallikat Pärsia lahe ja Alaska vahel.

Töenäolikult on see lootus rikkale ölisaagile tinginud olukorra, kus lääne öliühingud lepivad väiksema omakasuga kui tavaliselt. Indoneesia saab nimelt tublisti üle poole ölimüügi hinnast. Malaisias on seevastu lääne ölihingute tingimused paremad, arvatavasti pöhjusel, et sealsed öliallikad pole nii rikkalikud. Kuidas olukord kujuneb kaugemal pöhja pool, jääb ära oodata. Kuid jaht ölile puudutab mitte ainult öliühingute kokkuleppeid allikate omanikkudega. Mitmel puhul on juba tekkinud ka konflikte omandiöiguse pärast. Nönda puhkesid hiljuti lahkhelid selles küsimuses Kambodzha ja Tai vahel, mis aga töötavad laheneda koostöö viisi leidmisega. Suurem konflikt öli pärast tekkis Jaapani ja Formoosa vahel möödunud aasta augustis. Konkreetset pöhjust tüliks andis vaidlus ühe väiksema saarterühma ümber, kus pole küll ühtki elanikku, kuid seda rohkem on leitud öli.

Natuke varem tekkis Jaapanil möödunud aastal tüli ka Löuna-Koreaga, kuna mölemad pretendeerisid öigusele öli uute leiukohtade üle merepöhjas mölema maa vahel. Tüliküsimused on jäänud lahendamata, sest Jaapan ei pea vajalikuks Formoosaga pidada üldse läbirääkimisi vaieldava saarterühma pärast ,teisest küljest aga on Löuna-Korea niisama kategooriliselt pidama läbirääkimisi Jaapaniga merepöhja küsimuses mölemavahelises veekogus. Tülitsemist täiendab omalt poolt Puna-Hiina, kuna ta teatavasti peab Formoosat mitte Rahvus-Hiina vabariigiks, vaid lihtsalt Puna-Hiina provintsiks koos selle saarterühmaga, mille pärast Formoosa ja Jaapan tülitsevad. Puna-Hiina süüdistab "ameerika imperialiste ja jaapani tagurlasi" tema omandiöiguste sihikindlas rikkumises. Pekingi reaktsioon vöib tunduda tagasihoidlikuna, kuid peidab endas omet[illegible] eeldust konfrontatsiooniks USA ja Jaapaniga.

Maailma ölijaht on niiviisi toonud uut ainet rahvusvahelisteks tülideks ühes vöi teises ulatuses. Ühtlasi vöib aga konstateerida, et pärast parempoolseid riigipöördeid Indoneesias ja Kambodzhas on Ühendriikidel korda läinud soetada kindlamaid allikaid oma ölitagavarade täiendamiseks kui seda on Ladina-Ameerika ja Lähis-Ida. Areng on kahtlemata soodus ka Jaapanile kui aasia tööstuslikule hiiglasele, kuna uued öliallikad on talle palju lähemad kui senised Pärsia lahe ümbruses. Ja löpuks, maailma ölijaht heidab uut valgust ka Indohiinas jatkuvale söjale, sest Kagu-Aasia säilitamine on tähtis vaba maailma ölitarviduse rahuldamisel.

A. K.

Esmo Ridala

August Mälk

Ridala

Algus lk. 1

Halberg laulab neli laulu pagulasaastail esile kerkinud heliloojailt K. Raidilt jaL. Avesonilt Kalju Lepiku sönadele. Cecilia Aumere esitab helindeid vanameistritelt J. Aavikult, H. Ellerilt, E. Ojalt ja E .Tubinalt. Kindlasti kujuneb sellest teratulnud kohtamine — armastatud ja körgelt hinnatud viiulikunstikku me pole kuulnud pikki aastaid tema viibimise töttu väljaspool Rootsit. Traditsiooni kohaselt löpetab kontsertosa Stockholmi Eesti Meeskoor Lembit Leetmaa juhatusel. Koor laulab kolm laulu.

Aktusel tehakse teatavaks Eesti Lauljaskond Rootsis korraldatud koorilaulude üiemaailmsel vöistlusel auhinnale tulnud laulud ja nende autorid. Pönev uudis köigile laulusöpradele!

Vabariigi aastapäeva aktuse pääsmed on eelmüügil neljas kohas: Eesti Kultuuri Koondise büroos Eesti Majas, "Välis Eesti" talituses, Rootsi Eestlaste Esinduse büroos ja Eesti Rahvusfondi büroos.

Pääsmeid saab kinni panna ka telefoni teel. Eelmüügilt ülejäänud pääsmed on müügil Kontserthoone fuajees poolteist tundi enne algust. Kontsert algab kell 1 päeval. Et vältida tülikat sabasseismist palutakse hankida pääsmed varakult eelmüügilt!

Vabariigi aastapäeva-aktuse korraldab Eesti Rahvusfond koostöös teiste keskorganisatsioonidega. Aukülalistena on aktusele palutud Eesti Vabadusristi vennad.

Uue Esinduse ametikandjaid

Esinduse juhatuse koosolekul, 1. veebr., valiti Esinduse abiesimeesteks Olaf Muruk, Alur Reinans, Agu Kriisa, laekuriks Ilmar Laan ja sekretärideks Aarne Vöting ja Vello Vaigur. Juhatusse kuuluvad ka Priidu Puusepp ja H. Iir.

Halduskolleegium moodustati järgnevalt: esimees Olaf Muruk, liikmed Leo Karupää, Ilmar Laan, Aarne Vöting ja Alur Reinans.

Esinduse delegatsiooni Ü.E. Kesknöukogus valiti: Alfred J. Anderson, esimees, ja liikmeteks R. Kiviranna, K. Leik ning A. Männik.

ÜEK Euroopa Büroo delegaatideks nimetati Olaf Muruk, Harald Nurk, Ahti Pae, Jaan Eerik Sergo ja Anne Marie Albo.

Teateteenistuse kolleegium ja toimetus moodustatakse järgmisel koosolekul, kui on selgunud komisjonide esindajad teateteenistuses. P. Puusepp esitab samal koosolekul kava informatsiooni-töö korraldamiseks.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
sissekäik Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320,
103 26 Stockholm 16
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00
—0, Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta .... kr. 129:-
Termin (4 kuud) .... kr. 45:-
Kuu .... kr. 12:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1971

Sheigid, õlimiljonid ning venelasist uued seltsimehed

(VE) — N. Liidu merevägi on nüüd tunginud oma ekspansioonil otse Araabia maailma südamesse, võimaldades Moskval muu hulgas pidada ka tohutusuurt söjaväegarnisioni Egiptuses. N. Liit kujutab enesest kahtlemata domineerivat jöudu nendes Araabia riikides, millede piirid ulatuvad vastu Vahemerd. Venelased ei ole aga sinna peatuma jäänud, vaid kiiünitunud välja kuni Löuna-Jeemenini, kus Moskvast saadetud nöuandjad juhivad partisaniliikumist. Viimase eesmärgiks on saada oma kontrolli alla ölirikast Pärsia lahe piirkonda. Alles möned nädalad tagasi randusid 506 venelast Socora saarel Punase Mere juurepääsu lähedal ja hakkasid ehitama maa-alust relvastusdepood. Venelaste kohalolek annab end nüüd tunda kogu India ookeani rannikul Madagaskarist läänes kuni Indiani idas.

Kremli huvi oma möjuvöimu laiendamise vastu Pärsia lahes ja India ookeanis ei ole mingi üllatus, sest sealsetest väikestest ja ülirikastest sheigiriikidest pärineb ligemale kaks kolmandikku maailma ölitagavaradest. Umbes 90 protsenti Jaapani ja 60 protsenti Lääne-Euroopa ölivajadustest rahuldatakse selle piirkonna poolt. Need alad on N. Liitu juba ammu huvitanud kuid varem polnud sinna juurdepääs vöimalik, kuna Inglismaa oli seal peremeheks ja ka India ookeanis tegid tugevad Inglise ning USA söjalaevastikud enamvähem, mida tahtsid. Alles hiljuti tekkis olukorda muudatus.

Kolm aastat tagasi tegi Inglise tööerakondliku valitsuse juht Harold Wilson teatavaks, et Inglismaa eemaldab oma väed Pärsia lahe riikidest ja köikjalt mujalt ida pool Suessi 1971.a. lõpuks.

Samal ajal piiras USA oma mereväe manöövreid India ookeanis, kuna köik jöupingutused suunati Vietnami konfliktile.

See tekitas jöutühemiku, mida nüüd hakkabki öhinal täitma N. Liit. Möned vaatlejad arvavad, et see kujutab enesest suurt ohtu läänemaailma julgeolekule. Teised aga väidavad, et N. Liit näitab ainult oma muskleid ja eesmärgiks on vaid lääneriikide prestiizhi vähendamine.

Kui Inglismaa teatas 1968.a. oma vägede väljatömbamise kavatsusest, ei võetud seda mitte köikjal Pärsia lahe piirkonnas röömuga vastu. Abu Dhabi väiksesheigiriigi valitseja Zayid Al Nuhayyan lubas koguni tasuda oma taskust 40 miljonit dollarit aastas Inglise söjavägede kulude katteks kui asi peaks seisma rahapuuduses.

Tegelikult ei olnud aga põhjuseks mitte niivörd rahamure kui just Inglismaa kartus, et kohale jäädes võidakse sattuda Vietnami taolisse löksu — kaitsta üheksa rivaalitseva emiraadi sisemist julgeolekut olukorras, kus neil tuleb kas läbi teha radikaalne sisemine muudatus või leppida sellega, et nad kord absorbeeritakse Pärsia lahe suurjöudude — Iraani, Iraagi ja Saudi Araabia — poolt.

Inglismaa püüab emiraatidest nüüd ühist liitu luua enna löplikku väljatömbumist, kuid see on seotud mitmesuguste raskustega.

Milline on olukord nende ülirikastes vestitaskuriikides, selle kohta kirjutab ajakirja "Newsweek" esindaja Arnaud de Borchgrave muu hulgas:

"Oli varajane öhtupoolik ja sheik Zayid Al Nuhayyan, Abu Dhabi absoluutne valitseja istus oma troonisaalis ümbritsetuna oma alamate poolt, kes olid tulnud, et kurta talle körva sisse sosistades oma muresid. Mönel alamal riigis, kus keskmine sissetulek elaniku kohta — 6000 dollarit aastas — on suurem kui kuskil mujal maailmas olid jahikullid käevarrel. Teised istusid lihtsalt pörandal, viskasid sandaalid jalast ja sügasid varvastega jalasääril Löpuks andis Zayid märku ja alamad valgusid banketisaali, kus suur laud oli kaetud ja enamus rahvast hakkas peoga riisi ning lambaliha sööma.

Ainult sheik ise ja ta ministrid kasutasid nuga ja kahvlit.

"Feodalism on meie maal nüüd surnud," ütles sheik ja vaatas mulle oma kullipilguga puurivalt otsa.

See on muidugi relatiivne, kuid töde sellegi poolest, kuna Zayid tagandas neli aastat tagasi vöimult oma venna, sheik Shakhbuti ja sellest ajast peale on Abu Dhabi teinud läbi mitmed muudatused.

Kui Shakhbut valitses, hoidis ta öli eest saadud miljonid oma palee keldris teraskastides luku taga ja keeldus samme astumast oma riigi ülesehitamiseks. Zayid püüab nüüd inglaste öhutusel ning nöuandel viia körbe kääbusriiki kahekümnendasse sajandisse.

On kerkinud moodsad koolimajad, haiglad ja ärikeskused ning veebruaris avatakse uus Hiltoni hotell Buraimi oaasis, mille 25.000 elanikku on ühendatud Abu Dhabi nimelise linnaga 125-miili pikkuse neljarajalise maanteega. Oma tohutute öliäride töttu vöib sheik kulutada 100 miljonit dollarit aastas maa väljaarendamiseks ja teise 100 miljonit dollarit söjaväe ülalpidamiseks. Seejuures jääb talle enesele üle veel vähemalt 70 miljonit dollarit aastas.

Sheik kirjutas kord tunni aja jooksul tshekke 3 miljoni dollari väärtuses — kaasa arvatud üks tshekk ameerika t eadlasele, kelle uurimisprojekt vöis ka sheigile huvi pakkuda, üks mehele, kellelt varastati ta kaamel ja mitu tshekki Palestiina partisanigruppidele.

"Kuidas te vöite kindlad olla, et need on ehtsad Palestiina partisanid?" küsis üks välismaalane imestatuna selle üle, et kellektki ei nöutud töendavaid dokumente. "Sellepärast, et nad näevad usaldusväärsed välja," vastas sheik.

Ettevaatlikum ärimees on Dubai pisiriigi sheik Rashid Al Maktum, kes sai valitsejaks 1958.a., millal ölitagavarad olnud veel avastatud. Ta muutis aga Dubai tähtsaks salakaubavedamise keskuseks Araabias ja teenis ka sel teel suuri rikkusi.

Dubai on üldse köige sallivam koht Araabia maailmas ja sheik Rashid ütleb: "Meil on mosheed, baarid ja vanglad. Need, kes soovivad palvetada, vöivad minna mosheedesse. Need, kes juua tahavad, leiavad eest avatud körtsiuksed ja vanglad on nende jaoks, kes end liiga täis joovad."

Dubaist pöhja pool asub liivane poolsaar Qatar, kus on 700 sheiki ja 120 paleed. Selle piirkonna standardi kohaselt ei ole Qatar monumentaalselt rikas, kuid teenib oma öliekspordi eest ikkagi 110 miljonit dollarit aastas. Sellest läheb 64 miljonit dollarit sheik Ahmed Al Thanile ja tema valitsevale perekonnale, kus on 12.000 liiget. (Üldine rahvaarv on umbes 100.0000). Ka Bahreini ölisaar lähedal on rikas, kuid alaliselt rahutuste keerises, sest vastandina naaberriikidele on seal tekkinud ka haritud klass ja selle liikmed avaldavad sheik Isa Al Khalifale survet suuremate isikuvabaduste maksmapanekuks. Ehkki ainult 35-aastane, on sheigil juba 21-aastane poeg,kellele allub saare söjavägi ja nende kahe kätte on koondunud kogu tegelik vöim."

Köige rikkamaks riigiks selles piirkonnas on Kuwait — möödunud aastal töi ölimüük sisse üle miljardi dollari. See on ka ainus koht Pärsia lahe öliriikides, kus püütakse rakendada midagi demokraatia taolist.

Sheik Sabah Al Sabahi heldel juhtimisel olevas riigis on köige vabam ajakirjandus kogu Araabias, väljaarvatud Liibanon ja köige pöhjalikumad sotsiaalhoolduse süsteeme kogu maailmas.

Riik kulutab näiteks iga lapse kohta hariduse alal 1500 dollarit aastas ja köigest hoolimata jääb raha üle mitmesuguste Araabia aktsioonide toetamiseks.

Kui nüüd inglased lahkuvad, oleks omavaheline pisiriikide föderatsioon ainus vöimalus kaitsta end tugevate naabrite — Saudi Araabia ja Iraagi — vastu. Miks see aga nii kergesti teoks ei saa, seda pöhjendab köige kujukamalt Dubai sheik Rashid:"Ma teen köik, mida teised sheigid soovivad niikaua kui nad ei nöua mingisuguseid muudatusi Dubais eneses."

N. Liidu huvi on esialgu suunatud suuremate öliriikide vastu. Siia kuulub näiteks Iraan, kuhu saadetakse rikkalikult söjalist ja tööstuslikku abi.

Kuna sama teeb ka USA, on shahhil praegu 72 reaktiiv-vöitluslennukit, 156 helikopterit ja 170.000 mehelisel armeel ajakohane varustus. Venelased on Iraani ehitanud ölijuhtmestiku, mida nad ilmselt loodavad edaspidi pikendada sheigiriikidesse. Venelased on aidanud väljaarendada ka Rumaila ölivälju Iraagis ja toetavad vasakpoolset rezhiimi Bagdadis. Vastutasuks töötavad iraagi agendid sheigiriikides ning püüavad muljet luua nagu oleks inglaste lahkumine revolutsiooniliste jöudude teene. N. Liit arendab kaubandust ka Kuwaitiga — ligi 100 protsenti seal kasutatavast puumaterjalist ja 80 protsenti terasest tuleb Venemaalt.

Sheik on annud Venemaale tellimised viie ookeanianriku saamiseks ja N. Liidu Moskvitsh auto on Kuwaiti turul juba mönda aega köige populaarsem.

Kuwaiti ärimehed on hakanud paljudel juhtudel venelaste agentideks teistes sheigiriikides ja üks nendest avaldas järgmise pöhjenduse: "Algul tundsime häbi selle üle, et äritsesime venelastega ja meil oli tunne nagu oleksid nad meie vaenlased.Me teame praegugi, mille pärast nad on meist huvitatud. Samal ajal aga tundub ilmsena, et nemad on araablaste söbrad, ameeriklased aga ei ole meie söbrad."

Araabia feodaalsed ölishigid on nüüd seltsimehed venelastele.

Pool miljonit töötut Kanadas

OTTAWA (EPL) — Kanada statistika järele töusis aastavahetuseks Kanada töötute arv üle poole miljoni — täpsemalt 538 000-le. Ühe kuu jooksul töusis töötute arv 622 000 vörra. Töötute arv üldisest töötajate arvust moodustab praegu 6,5 protsenti ja näitab, et Kanada majanduses on midagi tösiselt korrast ära.

Mönedes provintsides ulatub töötute arv tervelt 8,4 protsendini! Quebecki tööminister, terroristide poolt mörvatud Pierre Laponte järglane Jean Cournoyer on hoiatanud, et tööpuudus vöib tekitada tööliskonnas mässulisi väljapurskeid.

Seal, kus kasvab narkootika

KAPLINN — Löuna-Aafrika valitsus kaalub surmanuhtluse rakendamist nende osas, kes tabatakse narkootiliste ainetega kaubitsemiselt. Probleemiks on kujunenud Natali provintsis metsikult kasvav cannabis, mida möödunud aastal konfiskeeriti niivörd suures kogusses, et see oleks mustal turul mujal maailmas maksnud 85 miljonit dollarit.

Cannabist tarvitavad nii mustad kui valged köigis Löuna-Aafrika osades ja eriti levinenud on see noorte hulgas. See probleem esineb isegi söjaväes. Löuna-Aafrikas kehtivad üldiselt rangemad seadused kui mujal läänemaailmas ja 47 protsenti köigist maailma surmanuhtlustest möödunud aastal toimusid seal.

Komsomol hädas: Venemaa noori tõmbab kirik

Kirik tömbab Venemaa noori, konstateerib Shveitsi nädalleht "Die Weltwoche" (nr. 53, 1970), olles edasi annud vene komsomoli ajalehe, "Komsomolskaja Pravda" alarmi: Religioon muutub taas noorte-harrastuseks!

Näitena esitab "Komsomolskaja Prawda" ühe tüdruku-noorkommunistide, kes esitas Kiievi Uurimisinstituudile kirjaliku küsimuse: "Meie vaidleme siin selle üle, kas see on meid häbistav, kui abiellume kirikus? Palun teatage meile, mida arvate teie sellest."

Edasi kirjeldatakse "Komsomolskaja Prawdas" seda, kuid..s kaks Uurimisinstituudi ametnikku, mölemad noorkommunistid, abiellusid Kiievi Wladimiri katedraalis.

Röhutatakse, et "nad ei püüdnudki oma teguviisi varjata, vaid kutsusid isegi köik kolleegid kirikusse seda sündmust jälgima. Osa külalistest vihastasid ja könelesid reetmisest, osa aga imetles noorpaari julgust. Instituudi komsomoli sekretär vaatas sündmusele kui löbusale ulakusele ja naeris selle üle. Pole siis ime, et veel kaks tüdrukut-noorkommunisti tundsid asja vastu suurt huvi ja seletasid, et nemadki kavatsevad kiriklikult abielluda."

Küsimuse selgitamiseks pöördus "Komsomolskaja Prawda" Kiievi komsomoli sekretäri poole. Viimane vastas, et ta olevat sündmusest teadlik, kuid "ei tea, mis teha, sest see ei ole midagi muud kui üks meeletu idee. Need, kes kirikus abiellusid, ei ole üldse usklikud ega tunnista Jumalat." Ajaleht lisab, et sekretär kavatsevat selle noorpaari kutsuda ühele ateistlikule öhtule ja selgitada seda küsimust.

Ajalehe "Komsomolskaja Prawda" toimetuses ei usuta selle lahenduse tulemustesse, sest "ikka enam muutub noorte hulgas mooks vanade kommete ja pruukide elustamine.

Selle töttu nad ei näe ka religioonis ebausku, vaid see on neile üks huvitav-kirev rituaal. Möned neist riputavad oma kirjutuslaua kohale juba isegi ikoonid ja möned kannavad kaelas risti ning hakkavad ka kirikus abielluma selleks, et elustada traditsioone."

"Komsomolskaja Prawda" toimetust häirivad ka lugejailt saabuvad kirjad. Köigis neis kirjades köneldavat kirikute, kloostrite ja endiste pühade paikade külastamisest. Ühes lugeja kirjas näidatavat isegi, millises vaimustuses olid need koolitüdrukud, kes viibisid Tsheljabinskis ühel jumalateenistusel. Kirjas üteldavat: "Jumalateenistusele läksime kogu klassiga. Kirikus me veendusime, et religioon on üks osa meie ajaloost ja rahvuslikust pärandist."

"Komsomolskaja Prawda" toimetus tunnustab religioosse kunsti väärtust, kuid lisab, et väga sageli kasutatavat seda religioosse propaganda kattena.

"Komsomolskaja Prawda" toimetus põhjustas suurima jahmatuühe naisüliöpilase kiri, milles üteldavat: "Moskvas on üks kirik, kus üsna sageli kohtuvad intellektualistid — üliöpilased, muusikud, kunstnikud. Seal hingatakse vanade aegade öhku, unustatakse mured ja diskuteeritakse. Või kuulatakse Bachi, Rahmaninovi või Tshesnokovi teoseid. Preester üllatas mind oma teadmistega. Jutluse alusena kasutas ta ühte Marxi mötet ja oma jutluses tsiteeris ta ka Leninit. Kuigi ma olen ateist, pean ikka ja jälle mötlema ta jutluse löpusönadele, et kui teist ka ainult üks lahkub kirikust röömsate mötetega, siis me täname Jumalat, et ta meie palveid kuulis.

"Die Weltwoche" korrespondent märgib, et Nöukogude Liidu KP körgemad instantsid vaatavad sellele pidevalt laienevale noorte "traditsioonide elustamisele" kui "erakordselt tösisele probleemile".

Üldse kajastab see nende saamatust usule aseaine leidmisel. Kirikus kauni ja värvikireva tseremoonia körval on abiellumine perekonnaseisuametites igav ja hall. Kuid kirikus abiellumine vöib löpuks viia noored ka selleni, et nad ikka enam ja enam hakkavad huvi tundma ka teiste kiriklike toimingute vastu.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Oberammergau kannatusmängud

Jakobi kiriku koguduse saalis reedel, 12. veebr. kell 18 esitab Aarne Viisima ülevaate Kannatusmängudest vastavate valguspiltidega ühes helilindistatud solistide koori ja orkestri ettekannetega. Korraldjateks on E. Kultuuri Koondis ja EELK Stockholmi Kogudus.

HARITLANE ja EESTLUS

Kas me täidame oma kohust?

Eestlased vabas maailmas on eesti rahva saadikud, on korduvalt üteldud. Kas me oleme seda? Ja kui oleme, siis kui suures ulatuses? End. Akadeemilise Koondise esimees August Ots töstab alljärgnevas poleemilises kirjutises teravalt üles küsimuse, kas eesti akadeemiline haritlaskond täies ulatuses kannab seda rolli, mis talle peaks olema eestlastena loomulik. Avaldame selle mõttevahetuse korras.

Kaasmaalaste vahel on sageli kõneaineks meie akadeemilise haritlaskonna hoiak, eraldumine rahvast ja nende pidustused ning juubelid, kus üksteist võidu püütakse hiilata ja üksteist ületrumbata. Selline hiilguse näitamine ei ole mitte ülejõu elamisest, vaid seda võimaldab teenitud jõukus, mis ei loo uusi väärtusi, vaid on kujunenud varaliste ja vaimliste väärtuste raiskamiseks. Organiseerijateks on peamiselt see kiht haritlaskonnast, kes on saanud oma akadeemilise hariduse ja kasvatuse Eesti vabariigis soodustatud tingimustes, kus nende vanemad, rahvas ja riik on kannud suuri ohvreid oma poegade ja tütarde koolitamiseks, et nad oleks kasuks oma rahvale. Seepärast peaks olema mõistetav, et sealt võrsunud haritlaskond ja nende võsud peaksid kandma juhtivamat ja väljapaistvamat osa rahvusliku kultuuri arendamises ning oma rahva teenimises. Kuid jõukus elumugavustega on aga annud nende eksistentsile ebasoovitava suuna, mis avaldub kapseldumises kinnistesse gruppidesse "iseeneste teenimiseks", põhjustades loidsust ja rahvuslike ürituste ning kultuuriliste eluavalduste enneaegset väljasuretamist võõrsil.

Samal ajal kurdetakse ajalehtedes ja kirjastajate ringkonnist kuidas meie ajalehtede ja raamatute tellimised vähenevad just jõukamas ja kõrgema haridusega perekondades, kes on nakatatud tõusiklusest, noblessist ja elunautimisest, mille tagajärjeks on võõrdumine oma emakeelsest ajakirjandusest ja raamatutest.

Ka kadaklus on hakanud ajama lopsakaid õisi imelikul kombel just nendes haritud perekondades, kes kodumaal olid suured rahvuslased ja võitlesid vanema põlve kadakluse vastu. See nähe on eriti väljapaistev nendes perekondades, kelle võsud ei ole saanud eestikeelset kooli. Hiljuti oli kõnelus isikuga, kes kogu aeg on olnud aktiivne tegelane paljudes üritustes, mitme eestikeelse ajalehe tellija, lahke annetaja heategevateks otstarbeteks ja omab suurepärase raamatukogu,kus ei puudu vist ükski paguluses ilmunud eestikeelne raamat. Ta näitas mahukat "musta nimekirja" nendest akadeemilise hariudsega perekondadest, kus üks või mitmed perekonna liikmed kuuluvad meie tuntud üliõpilasorganisatsioonidesse, kus ei tellita ega loeta ühtegi eestikeelset ajalehte! Tema ülestähendused põhjenesid viimasele viiele aastale,mille tulemusena ta konstateeris, et vaevalt 15-20 prots. meie n.n. "akadeemilistest" võtavad osa seltskondlike organisatsioonide tegevusest üldsuse huvides, kuna suurem osa nende liikmetest piirduvad vaid osavõtmisega omavahelistest kooskäimistest ja juubelitest. Suur osa nendest on kas pealiskaudselt või üldse mitte informeeritud meie rahvuslikest taotlusist ja muudatustest siinses ühiskondlikus koosseisus, sest nad ei loe eestikeelseid ajalehti. Vabandavaks ettekäändeks tuuakse sageli isegi rahapuudust ja eestlaste omavahelist kisklemist. Lihtsalt ei sallita ega taluta demokraatlikus ühiskonnas esinevaid eriarvamisi.

Olgu tähendatud, et omavahelisi kisklemise peaaegu pole. Meie suured keskorganisatsioonid on alustanud juba head omavahelist koostööd. Kadunud on ka need põhjused, mis meid varem lahutasid, samuti ka need isikud, kes seda põhjustasid. Ka raha puudus ei saa enam olla ettekäändeks. Seda tõendavad mugavad korterid,villad, suvekodud (stugad), kus kõigil kasutada moodsad majapidamise, lõbustuse- ja ajaviitemasinad ning -aparaadid, peale selle veel autod peaaegu igas perekonnas, muidugi mõista ka hoiusummad pankades. Elusügiseks jooksvad ja väljateenitud pensionid.

Imelikul kombel teatakse pidustuste puhul, et on olemas ja on vaja eestikeelseid ajalehti, kus avaldadatakse kirjeldusi sõnas ja pildis. Aga kui kaovad eestikeelsed ajalehed, siis kustuvad ka selliste uhkete eluavalduste näitamise võimalused.

Aga veel ohtramalt raisatakse raha ja aega suvitus- ja lõbureisideks. Viimasel ajal on isegi moodi läinud lennud kommunistliketesse riikidesse, kust väsinult tagasi tulles ülistatakse moodsaid hotelle, külalislahkust, mugavust, maitsvaid toite ja jooke!

Kui nüüd küsime — mis neil veel vaja või mis neil puudub? siis on ainsaks vastuseks: puuduvad eestikeelsed ajalehed ja raamatud!

Ühestki Rootsi või mõnest võõrkeelsest ajalehest ei saa meie seda, mis oluliselt vastaks meie mentaliteedile, kõnelemata sündmustest ja muudatustest kaasmaalaste elus ja püüdlustest, mida meile pidevalt serveeritakse omakeelsete ajalehtede veergudel. Ajalehel on kolossaalne tähtsus rahvusliku eksistentsi säilitamisel ja tema ideoloogiliste taotluste kujundamisel jooksvate ajaliste sündmuste keerises. Veendusin selles juba kodumaal "Sakala" peatoimetajana.

Ajalehe tähtsusest lähtudes lubatagu tähendada kui odavad ja kättesaadavad on meie siinsed ajalehed. Näiteks kahepäevase teenistusega aastaks, Järgmise paari päevaga võikeelset loetavamat ajalehte kogu aastaks. Järgmise paari päevaga võidakse täiendada oma raamatukogu 5-6 raamatuga, mis teeks kokku kõigest 0,5-1,2 prots. aasta teenistusest, mis ei võiks kellegile käia üle jõu. Kuid sellega kindlustame oma ajalehtede ja raamatute pideva ilmumise.

Kui meie alaealised koolipoisid, nende hulgas ka allakirjutanu,läksime vabatahtlikult Vabadussõtta Viljandi Koolиõpilaste pataljonis,siis keegi meist ei arvestanud rahaga ega selle puudumisega. Isegi ka mitte noore elu kaotamise võimalusega. Vaid talitasime kui targad (homo sapiens) elukogemustega mehed,kes mõistsid olukorra tõsidust ja rahvusliku eksistensi riisikot.

Sest kui oleks varisenud riigi iseseisvuse kaitserinne, siis ei oleks olnud ka meil tulevikku.

Ka ükski neist, kes nüüd siin oma mugavusest ja ükskõiksusest otsivad teesklevaid ettekäändeid emakeelsest kirjasõnast eemalehoidmiseks,ei oleks iialgi pääsenud vabasse maailma.

Kirjanikud, ajalehtede toimetajad, kunstnikud, näitlejad, eriti aga eesti koolid ja nende õpetajad ning laulumehed on väsimatult näidanud imetlusväärset aktiivsust rahvusliku kultuuri viljelemises. Sama imetlusväärselt on poliitilised inimesed suutnud hoida üleval Eesti iseseisvuse pretensiooni rahvusvahelisel areenil Nõukogude Liidu okupatsioonist vabastamiseks. Kõiki üritusi ja aktsioone on kannud omast vabast ajast ja tasuta võrdlemisi väike osa haritlaskonnast, kuna suurem hulk on jäänud varakult ja väsinult passiivseks. Mõned neist on võtnud isegi eitava seisukoha eesti asjadega tegelemise suhtes, nagu oleks see nende arvates "tuuletallamine". Selline negativistlik suhtumine eesti asjadesse näitab, et haridus ei ole teinud kõiki mehi targemaks ja organisatsioonid, kuhu nad kuuluvad, ei ole annud neile vastupidavat rahvuslikku hoiakut ning kasvatust. Haritlaskonnas nõrkus ilmnes ka okupatsioonide vahendusel, kuna selle vastu aga lihtne talumees näitas selgroogu.

Koputagu need read meie n.n. "akadeemiliste" meeste ja naiste rahvuslikule vastutustundele ning nende organisatsioonide suletud ustele.

Tulge välja ja pakkuge midagi ka oma rahvale, milleks äratage varjusurmast uuesti ellu Akadeemiline Koondis, et selle kaudu teenida üldsust, nagu see toimus varemalt. Kontrollige oma ükskõikseks ja passiivseks jäänud liikmeid, et vähemalt iga "akadeemiline" telliks ja loeks oma emakeelseid ajalehti ja raamatuid.

Selleks saatke oma liikmete nimekirjad aadressidega kirjastustele ja ajalehtede toimetustele, et nad saaksid saata proovinumbreid. Organisatsioonide juhatused peaks haarama kinni sellest ettepanekust, sest sellega kindlustate oma seljatagust rahva hulgas. Kui on lastud käiku ülaltoodud aktsioonid, siis on põhjust pidutseda ja pidada pidu, sest siis on see motiveeritud tegudega.

Need read ei ole sihitud ei ühegi isiku ega organisatsiooni vastu. Küll aga valitseva intellektuaalse arusaamise, vaimsuse ja passiivsuse seadmiseks avalikuse ees tulipunkti põhimõttel: "kus viga näed laita, seal tule ja aita."

AUG. OTS

Leinateateid

East Meadows, USA-s suri 18. jaanuaril Ülo Nikaborn, sünd. 9. dets. 1929 Rakveres.

New Yorgis suri 23. jaanuaril Evald Vimn.

New Yorgis suri 26. jaanuaril Mari Ratnik, sünd. 13. aug. 1905 Tartus.

Baltimores suri 24. jaanuaril Hendrik Roosiorg.

Pretorias, L. Aafrikas suri 20. jaanuaril Alexander Taim, sünd. 21. juunil 1910 Otepääl.

Rõngus suri 6. jaanuaril Friida Völli, n-na Karist.

Texases suri 7. jaanuaril dr. Alma Varik-Sarre.

Augsburgis, L. Saksamaal suri 23. jaanuaril Heinrich Treufeldt, sünd. 22. märtsil 1904 Vana-Karistes.

New Yorgis suri 22. jaanuaril Theodor Kuller 79. a. vanuses.

Geelongis, Austraalias suri 14. jaanuaril Herbert Reelaid, sünd, a. 1890 Kloostri vallas.

Sydneys, Austraalias suri 4. jaanuaril Uno Maasepp, sünd. a. 1919 Tartus.

Queanbeyanis, Austraalias suri 23. novembril 1970 Hilja Pärn, n-na Sarapuu, sünd. 7. nov. 1919 Tartumaal.

Adelaides, Australias suri. 7. detsembril 1970 Ilse Linde, sünd. 16. sept. 1902 Tallinnas.

Sydneys suri 16. detsembril 1970 Valeria Irene Westman, sünd. 16. apr. 1906 Tartus.

Sydneys suri 21. jaanuaril Aleksander Malkus, sünd. 8. okt. 1895 Puhjas.

SIIT ja SEALT

- **New Yorgi viiendal avenüül avati National Academy galeriis kunstiühingu Audubon Artist valiknäitus, millest peale liikmete võetakse esinema ka kunstnikke väljaspoolt zhüril valikul. 400 töö hulgas on ka Örebro eesti kunstniku. Endel Kõksi õlimaal "Intellektuaalne dimensioon."**
- **Philadelipa-auhind, mida tänavu jagati 50-ndat korda, langes arhitekt Louis T. Kahnile, kes on kogu USA s hästi tuntud Ajakirjandusest selgus, et Kahn on sündinud Kuressaares, Eesti ja on vanematega tulnud noorelt USA-sse. Nagu selgub, on ta käinud Kuressaare gümnaasiumis. Tal on USA-s olnud kontakte eesti inseneridega.**
- **Portoricot külastas koos abikaasaga dr. Johannes Vironeem New Yorgist.**

USA likvideerib surmanuhtluse 623 surmakambris

WASHINGTON (VES) — USA vanglates on praegu 623 isikut, kellede kohta langetati surmaotsus, kuid kes juba mõnda aega ootavad vanglas selle täidesaatmist. Mitteametliku kokuleppe kohaselt on nimelt süüalsute hukkamine katkestatud kogu Ühendriikide ulatuses ja on küsitav, kas surmanuhtlust Ameerikas üldse enam kunagi rakendatakse. Kuna aga ametlikult surmanuhtlus kehtib endiselt, mõistavad ka kohtud järjest uusi süüaluseid surma ja nii paisub nende arv vanglate eriosakondades pidevalt.

Üheksa USA osariiki on juba surmanuhtluse täielikult kaotanud, kuna viies langevad selle karistuse alla ainult need, kes on mõrvanud politseiniku või vangivalvuri. Viimane surmanuhtluse täidesaatmine USA-s toimus 2. juunil 1967, millal Louis Jose Monge nimeline mõrvar hukati Colorado gaasikambris. Teistes osariikides on moratoorium kestnud veelgi kauem.

Mantanas toimus viimane võllatõmbamine 25 aastat tagasi, Massachusettsis ei ole kedagi saadetud elektritoolile pärast 1947. aastat ja Walpole'i vanglaülem ütleb: "Kui meil praegu kedagi hukata tuleks, peaks elektritoolile enne põhjalik remont tehtama."

Kui endistel aegadel hukati surmamõistetud peamiselt poomise või mahalaskmise läbi, siis viimasel ajal on võetud asutusele "inimlikumad" vahendid — gaasikambrid ja elektritoolid. Gaasi kasutatakse kümnes, elektritooli üheksateistkümnes ning poomisköit seitsmes osariigis. Ainult Utah pakub surmamõistetule valikut — poomine või mahalaskmine kuuemehelise komando kogupaugu läbi.

Surmanuhtluse kaotamise eestvõitlejad väidavad, et see pole mitte üksnes ebainimlik, vaid ka tarbetu. Samuti tuuakse esile, et surmamõistetute hulgas on liiga palju neegreid. 3859-st mehest ja naisest, kes on hukatud 1930. a. peale, moodustasid neegrid 53 protsenti ja praegu on 52 protsenti surmamõistetute kongide elanikest neegrid. See on aga ka arusaadav, sest neegrite hulgas esineb suuremal määral kuritegevust. Lõunariikides on sagedased juhtumid, kus neeger mõistetakse surma valge naise vägistamise pärast.

1930. a. saadik on lõunas olnud 455 surmamõistetut vägistamise pärast ja 90 protsenti nendest olid neegrid.

Väidetakse, et neegritele mõjub õigusemõistmisel ebasoodsalt ka nende vaesus, kuna enamus ei jõua enesele advokaati palgata. Vaidluse all on ka see, kas surmanuhtlus üldse aitab kuritegevust vähendada. Nii näiteks selgub, et viies osariigis, kus 1930.a. peale on esinenud kõige rohkem mõrvajuhtumeid, on ka kõige rohkem inimesi surma mõistetud ja surmaotsus täide saadetud. Esikohal on Georgia. Viies osariigis aga kus mõrvasid on kõige vähem esinenud, ei ole üldse surmanuhtlust, või vähemalt pole juba aastaid enam ühtki surmanuhtlust täide saadetud.

Kas on aga eluaegne vangistus üldse kergem karistus kui surmanuhtlus?

Paljud vangid, kes on juba aastaid veetnud surmamõistetute kongides, väidavad, et nende elul pole enam mingit mõtet ja see on nii väljakannatamatult monotoonne, et surm mõjuks pigem kergendusena.

VIRTSU KUULUS "TEENINDUSMAJA"

Kuidas tänapäeva Virtsu omapärasel põhjusel kuulsaks sai, selle kohta kirjutatakse "Rahva Hääles" järgmist:

Iga mees öeldakse olevat oma kodunurga patrioot. Ja eks see ole hea, kui püütakse oma elupaik ilusaks ja vaatamisväärseks teha. Võhivõõraski heidab ilule silma, kiidab peremehi kohapeal ja kaugemalgi. Seda töde pidasid põhtavasti silmas ka Lihula tarbijate kooperatiivi juhid, kui nad 4—5 aastat tagasi (täpset aega virtsulased enam ei mäletagi!) hakkasid Virtsu uut sööklat ehitama. Asupaigaks valiti praeguse söökla ja kaupluse vaheline maaala ning vaiad löödi püsti.

Ehitus pidi tulema vabariigis üks ainulaadsemaid, sest mõned detailid toodi kohale koguni teistest vennasvabariikidest. Nii vähemalt mäletavad need, kes selle kalli ja kauni tulevikuhoone seinu nägid kerkivat. Töö algas igatahes hooga, mis väärig kiitust. Seinad said püsti, katuski peale ja ka laoruumide seinad olid ülevad. Siis toodi kohale veel ühe elamu detailid. Et aga tol ajal oli kooperatiivil pooleli juba neli ehitust, paigutati viimased detailid tulevase söökla seina äärde. Pole oluline, kas sisse või väljapoole, sest vihm, tuisk ja lumi pääsevad ühteviisi vabalt ligi mõlemal juhul.

Ja siis korraga kadusid töömehed nagu tina tuhka ega ilmunud enam. Virtsulased käisid ümber maja ning mõtlesid, mis küll lahti võiks olla. Aga vastust ei saadud ei aasta, kahe ega kolme pärast. Muidugi ei olnud Virtsus kõik nii pessimistlikud, et ainult käisid vaatamas ja ohkamas. Kõigepealt leidsid söõklaseinte vahel tuulevaikse ja hubase nurga kohalikud ja ka läbisõitvad napsivennad. Nende loogika oli ja on tänapäevani lihtne: Virtsu puhvet on väike, pealegi veel "püstijalg". Miks siis mitte uut kasutada! Hoopis mõistlikumale mõttele tulid Virtsu naised. Juba aastaid kasutavad nad avarat katusealust pesu kuivatamiseks.

Ja nii nagu polekski ehitajatele midagi paha öelda. On ju nad Virtsule ikkagi söökla asemel andnud omalaadse teeninduspaviljoni, millega vist ükski teine teenindusettevõte ei või uhkustada. Kahju ainult,et sellele paviljonile kedagi vastutavat isikut pole määratud, sest mõnede külastajate teadlikkus ühisvara hoidmisel ja peremehetunne on üsna nõrk. Nii on keegi liiklusvahendi juht ühe seinapaneeli juba paigast ära nihutanud. Üsna suur hulk detaile on päikesepaistelistel päevadel paviljoni ümber murule tassitud,ilmselt istumisaluseks. Samuti on puitdetaile lõhutud ja küllap ka tuleasemed "joogisaalis" on toitu just neist saanud.

Lisaks sellele on ilmataat oma tujukuses laoruumil juba poole eterniitkatust maha lõhkunud. Niisiis kooperatorid mingil määral täitsid oma ülesande: andsid Virtsule vaatamisväärsuse.

Muide, hiljaaegu käisid kohal maamõõtjad, kes rääkisid, et tuleviku Virtsu söökla ehitatakse hoopis teise kohta. Too siin aga lükatakse võibolla merre! Kuid eks need detailid, töö ja vaev ikka maksid ka midagi? Ja midagi peaks nüüd mõne mehe käest ka tagasi nõudma, enne kui kõik kaob nagu kuri unenägu...

- **Johannesburgis, Lõuna-Aafrikas elunev õigusteadlane Elmar Tammist viibib pikemal külastusel Kanadas ja USA-s. Ta võttis Kanadas osa korp. Vironia juubelipidustusist.**
- **Sydneysse saabus tagasi võimlemispedagoog Kai Sumbak, kes suvel viibis Saksamaal "Ühendaja" Suurlaagris ja hiljem peatus Rootsis ning USA-s.**

400 küsis, 11 vastas küsimustele tervisest

TORONTO (VE) — Kas arst vöib kiirendada vastavate arstirohtudega patsiendi surma? Kas magneetiline käevöru on raviva toimega? Kas akoholism on ravitav? Mis on surm — mis saab pärast surma? Kas on vöimalik teha kunsthambaid, mis söömisel ja könelemisel välja ei kuku? Selliseid ja teistlaadi küsimusi esitati Toronto Peetri koguduse saalis toimunud arstide diskussioonist osavötnud Toronto eesti arstidele kümneid. Kuna panel koosnes 11 arstist, kellede hulgas oli peale üldarstide terve rida eriala spetsialiste, siis said köik küsijad oma küsimustele rahuldavad vastused. Ligemale neli tundi väldanud diskussiooniöhtu, mis kulges sujuvalt dr. P. Paasi osaval ja kindlakäelisel juhtimisel, oli kokku toonud umbes 400 innukat kuulajat, millest vöib järeldada, et sellistel üritustel on oma kindel ja huvitatud kuulajaskond.

Diskussioonilaua taha olid asunud dr. P. Paas, dr. H. Sepp, dr. Maret Truuvert, dr. R. Pahapill, dr. V. Kasari, dr. H. Meindok, dr. H. Tari, dr. A. Mae, dr. M. Leesment, dr. M. Ambus ja dr. J. Roos.

Vestlus alustati sellega, et iga arst köneles viis minutit oma erialast.

Dr. M. Truuvert, kes oli paneli koosseisus ainsaks hambaarstiks, mainis, et tema erialaks on laste hambaravi, kuid praegu öpib ta edasi toitmise probleemidele spetsialiseerumiseks.

Köneleja mainis, et lapsi tuleb juba maast-madalast harjutada öieti sööma ning anda neile balanseeritud toitu.

Öige toitmine on oluline hammastele ja kogu keha tervishoiule.

Dr. V. Kasari väitis, et tervise hoidmine on tähtsam kui ravimine. Inimene peab eksisteerima kogu loodusega harmooniliselt ja pidama silmas, et ta tarvitab öiget toitu, hingab puhast öhku, harrastab füüsilist tegevust, kontrollib oma vaimutegevust ning ei unusta igasugust möistlikku meelelahutuslikku tegevust.

Dr. J. Roos mainis, et ta öpib edasi sisehaiguste, peamiselt kopsuhaiguste alal. Köneleja nentis, et praegu on uurimisel uued menetlused, kuidas kopsuhaigusi varem diagnoosida. Ta peatus pikemalt astma ja kroonilise bronhiidi juures, kinnitades, et nende haiguste vastu vöitlemisel on oluline ka inimese oma tahtejöud.

Dr. M. Ambus, kes spetsialiseerub kirurgia alale, analüüsis vähjahaigusi ja ütles, et vähjahaiguste ravimisel on eriti oluline varajane öigeaegne diagnoos. Ta nentis ühtlasi, et ravimise juures on tähtis ka inimese enda elutahe ja usk.

Inimesed, kes märkavad endi juures vähjahaiguse tundemärke, peavad üle saama kartusest ja minema kohe arsti juurde, kuna see vöib päästa nende elu.

Dr. H. Tari peatus elu ja surma probleemide juures, märkides, et surm on osa elust. Meie köik teame, et iga elav olend peab ükskord surema ning sellest tulenevalt peame lahti saama surmahirmust.

Paljud elu pisiprobleemid tunduvad meile tühistena kui mötleme surmale ning sellest tulenevalt peame oma elu organiseerima oma vöimete piirides.

Dr. A. Mae väitis, et arstiteaduses esineb sageli nähteid, mida on raske seletada. Praegu arvatakse, et teadus lahendab köik probleemid, kuid arstiteaduses esineb ometi imesid, milliseid teadus ei suuda seletada. Köneleja nentis, et neid nähteid on range kontrolli all uuritud ja kindlaks tehtud, et paljud haiged on seletamatul kombel terveks saanud.

Löpuks mainis dr. Mae, et viimasel ajal on paljud arstid hakanud uskuma Jumalat.

Dr. P. Paas mainis täienduseks dr. Maele, et usk ja lootus mängivad inimese tervenemisel olulist osa.

Dr. H. Meindok, kes on sisehaiguste eriala-arst, andis ülevaate katkust, mis surmas omal ajal kümneid tuhandeid inimesi ja mille vastu on leitud nüüd kindel rohi. Tänapäeval on veel haigusi, milliseidpole vöidetud ja millede vastu vöitlemiseks puudub ravi, kuid dr. Meindoki arvates pole inimkonna leidlikkusel piire ning tulevikuks leitakse ka nende haiguste ravimiseks kindlad abinöud.

Dr. H. Sepp, kes on erialaliselt ettevalmistuselt bakterioloog ja patolooh, andis ülevaate nende alade tööülesannetest. Ta mainis, et bakterioloog, andis ülevaate nende alade tööhaiglas tehakse ning bakterioloogid katsuvad kindlaks teha, milliste bakteritega on tegemist ja milliseid arstirohte nende vastu tarvitada. Patoloogide ülesandeks on keha kudede uurimine ning analüüside tegemine, kas on tegemist vähjaga. Vastavalt sellele hakatakse patsienti ravima kas röntgeniga, rohtudega vöi operatsiooniga. Patoloogide tegevuspiirkonda kuulub ka surmapöhjuste selgitamine ning önnetusohvrite identifitseerimine.

Dr. H. Pahapill, kes töötab perekonnaarstina, selgitas lähemalt selle ala arsti igapäevaseid muresid. Ta mainis, et ta on töötanud ligemale 10 aastat arstina ning on selle aja kestel registreerinud 7.000-10.000 abitarvitajat, kelledest on 50-60 protsenti eestlasi.

Ta mainis, et perekonnaarsti tööpäev algab kell 8 hommikul ja arst ei saa koju enne kella 9 öhtul.

Kodus tuleb pikale tööpäevale lisatööd. Tuues ette statistlisi arve, nensaks teha veel tund vöi poolteist kurtis köneleja, et patsientidest on olnud 70 prots. täiskasvanud, 20 prots. lapsed ja 10 prots. noored. Arsti ja patsiendi vahel peab valitsema usalduslik vahekord ning inimene peab olema veendunud, et arst tahab teda aidata.

Dr. M. Leesment on saanud oma hariduse Austraalias ning töötab siin samuti perekonnaarstina. Ilmselt uskliku inimesena mainis ta, et kui meie usume Piiblis toodud Jumalasse, siis usume köikvöimsasse Jumalasse. Jumal tahab inimesi abistada köikides probleemides ja kui inimene usub, saab ta ka abi.

Dr. P. Paas omalt poolt mainis ettekannete löpuks, et inimene ei tohi ka raske haiguse puhul kaotada usku ja lootust, kuna kindel tahe liigutab isegi mäed paigast.

Ning löpuks meenutas ta tuntud vanasöna, et see, kes iseennast ei aita, seda ei aita ka Jumal.

Järgnes üldine kohvipaus, mille kestel öhtust osavötjad vöisid esitada kirjalikke küsimusi paneli liikmeile. Neid oli saabunud rohkesti — mitmesugustelt aladelt ja mitmes variatsioonis, möned naiivsed, möned humoristlikud, kuid paljud tösised ja asjalikud. Ruumipuudusel toome ainult osa esitatud küsimustest ja vastustest.

Kas alkoholism on ravitav? Siin ei saa olla mingisugust kindlat ravi, kui inimene ise ei saa enda nörkusest üle, märkis dr. Paas.

Küsimuste sarjas oli esitatud ka järelpärimine, kas müügil oleval magneetilisel käevörul on mingisugust tervendavat möju. Dr. Mae märkis, et ta on seda vöru kandnud ja märganud mönesuguseid positiivseid tulemusi ning dr. Kasari toonitas, et ta on vöru pöhjalikult uurinud ning sellel vöib olla mingisugune möju vere ringvoolule, kuna veres leidub rauda. See on aga köik teaduslikult töestamata. Dr. Meindoki arvamise kohaselt on vöru välja möeldud ainult ärimeestele raha tegemiseks. Küsimusele, kus asub inimese hing vastas dr. Kasari, et seda on raske seletada, kuna inimese hing ei ole materjaalne nähe ning seda vöiks vörrelda isegi elektrivooluga. Eriti rohkesti oli küsimusi vähjahaiguste ja nende tundemärkide kohta, milledele vastas dr. Meindok. Dr. H. Sepp andis seletusi nahahaiguste kohta esitatud küsimustele.

Kas haigele on vajalik, kui arst hoiab tema töelise olukorra tema eest saladuses?

Dr. Pahapill vastas, et arst diskuteerib haigust teatud piirini patsiendiga, kuid kui küsimus seisab haiguse tölgendamises, siis tuleb tal individuaalselt otsustada kui kaugele ta saab minna.

Kui inimene otseselt pärib arsti arvamust, siis tuleb seda ettevaatlikult seletada. "Perekonnaliikmetele vastamisel katsun aga olla öiglane ja otsekohane," märkis dr. Pahapill.

Mis on surm? Mis saab pärast surma? Dr. M. Leesment vastas, et nendele küsimustele antakse vastuseid kirikus ja neid pole pöhjust selgitama hakata. Dr. P. Paas mainis täienduseks, et paljud küsimused kalduvad usufilosoofilisse valdkonda ja nendele vastuste saamiseks peaks küsija pöörama oma öpetaja poole. Rohkesti küsimusi oli esitatud hambaarstiteaduse valdkonnast, milledele vastas dr. M. Truuvert. Ta märkis, et hammaste lahtiminek on tingitud halvast puhastamisest ja et kunsthammaste suhu panemine ei anna igakord häid tulemusi. Küsimusele — kuidas kaalus maha vötta — mainis dr. Truuvert, et inimene peab muutma kogu oma ellusuhtumist ja kontrollima eriti rasvaainete ja suhkru tarvitamist.

Maohaavade ja kolestorooli kohta andis seletusi dr. V. Kasari, kuna arstirohtude kasutamise probleeme selgitas dr. J. Roos.

Pühapäeval, 10. jaanuaril toimus Göteborgi Haga kirikus skautlik jumalateenistus, nn. koorum, kus jutlustas öpetaja A. Ködar. Koorumi korraldajaks oli Tallinna lipkond. Pärast jumalateenistust oli Haga kiriku koguduse ruumides lipkonna jöuluöhtu. Pildil noortejuht Aino Miks lipkonna noorimatega. (EPL-foto — O. Kopler)

Lääne ajalehed ennustavad stalinismi tagasitulekut

BOSTON — Ühendriikide poliitiline kommentaator ja N. Liidu küsimuste ekspert Paul Wohl mainib ühes oma kirjutises, et vene stalinistid loodavad oma möju täielikult maksma panna Moskvas 30. märtsil algaval 24. kommunistliku partei konverentsil. Sellele vihjab ka Prantsusmaa respekteeritud ajaleht "Le Monde", kes väidab, et ta on vastavad andmed ja informatsiooni saanud Tshehhoslovakkia allikate kaudu. Pravda on senini näidanud selliste teadete üle pahameelt, kuid asja kunagi oma nimega nimetamata.

Vastavalt prantslastele saabunud informatsioonile pidas N. Liidu Praha saatkonna teine sekretär N. G. Starikov 18. novembril köne ühel lõunasöögil, millest vöttis osa umbes 40 tshehhi "vana liini" kommunisti.

Starikov kinnitas oma sönavötus, et Hrushtshovi poliitilised vaated moodustavad rahvusvahelise kommunismi soontes mürgi, mis tuleb körvaldada kui kommunistlik liikumine tahab uuesti muutuda elujöuliseks.

Edasi kinnitas N. Liidu diplomaat, et vöitlus isikukultuse vastu osutus kahjulikuks kommunistlikule liikumisele Ungaris, Poolas ja Tshehhoslovakkias. Köneleja süüdistas selles kampaanias Nikita Hrushtshovi, kes ründas 1956. aastal 20. parteikonverentsil Stalinit. Starikov röhutas löpuks, et Stalinil oli öigus kui ta kinnitas, et klassivöitlus jatkab vahetpidamatult ning et klassivaenlased katsuvad sisseimbuda parteisse.

Paul Wohl mainib, et ka mitmed teised tundemärgid könelevad selle poolt, et stalinistid tüürivad uuesti vöimule.

Nii alustati Ukrainas kampaaniat Lääne-Saksamaa vastu, et mineerida kantsler Willy Brandti diplomaatilist ofensiivi itta ning Krimmis avastati äkki 28 ühishauda 1480 laibaga, mis olid maetud Teise maailmasöja ajal.

Massimörvas süüdistati kuut Lääne-Saksamaa kodanikku ning nöuti nende väljaandmist ja kohtu alla andmist. Leningradis äsja toimunud n.n. söjakurjategijate protsessil tömmati protsessi kaebealuste nimestikku kaks nimekat sakslast — prof. Boris Meissner ja Stuttgardis elav advokaat Egon von Wakenbart. Mölemaid mehi süüdistatakse 4000 N. Liidu elaniku mörvamises.

Mölemate aktsioonide eesmärgiks on töenäoliselt N. Liidu ja Lääne-Saksamaa vaheliste vahekordade häirimine.

Kuna on arvata, et seda poliitikat ei poolda ega aja praegu partei peasekretär Brezhnev ega peaminister Kossögin, siis peavad juhtnöörid ja korraldused selleks tulema kusagilt mujalt. Kuna mainitud suured aktsioonid N. Liidu ja Lääne-Saksamaa vaheliste vahekordade halvendamiseks on tulnud Ukrainast ja Leningradist, siis tuleb vaatluse alla vötta sealseid vöimumehi. Ukraina kommunistliku partei peasekretär, Photr Y. Shelest, kes on ühtlasi N. Liidu poliitbüroo liige, on tuntud Stalini liini mehena ning on hea söber Ida-Saksamaa diktaatori Valter Ulbrichtiga.

Leningradi söjakirjategijate protsessi alustas teine tuntud stalinist, endine Leningradi partei peasekretär Vassili S. Tolstikov, kes saadeti äsja saadikuks Pekingisse.

Jääb ainult imestada, et need mehed on vöimalised ajama nii kaugeleulatuvate tagajärgedega poliitikat ilma Kremli praeguste vöimumeeste toetusteta.

TEOS, MIDA EI TOHI UNUSTADA

Väidetakse vahest liigagi sageli, et üks vöi teine raamat on asendamatu tähtsusega igas eesti kodus. Leidub muidugi ka selliseid teoseid kuid püsiva väärtusega raamatute hulgas ei tohiks unustada üht koguteost, mis möni aeg tagasi ilmus. See kannab nimetust "Stokholmi Eesti Algkool" ja leidis avaldamist ühenduses kooli 25-aasta juubeliga. Raamatut ei tule ära vahetada tavaliste koolialbumitega, mida harilikult vilistlaskogud välja annavad ühiste mälestusie elustamiseks.

"Stokholmi Eesti Algkool" on laialdane ülevaateteos Rootsi eestlaskonna haridus- ja kasvatuspoliitikast veerand sajandi jooksul. Ainus regulaarne eesti algkool vabas maailmas on Stockholmis püsinud üle 25 aasta, seega on ta iga juba praegu pikem, kui Eesti Vabariigi ajastu. Peale töhusa ajaloolise osa, milles tuleb esile tösta koolijuhataja Udo Juuno otse teadusliku kvalifikatsiooniga tööd, leidub hulk episoodilist mälestusmaterjali, mida igaühel on huvitav lugeda. Teiselt poolt töstavad teose väärtust moodsaid kasvatusküsimusi käsitlevad artiklid eesotsas prof . Els Oksaare omaga. Taolist materjali eesti keeles ja eesti olude kohta on vaevalt vöimalik lugeda kusagilt mujalt.

Raamat sisaldab üle poolesaja huvitava foto, muist nendest päriselt haruldused, ühenduses kooli senise tegevusega. Peale selle on ära toodud täielik nimekiri köigi kohta, kes Stockholmi Algkoolis kunagi öppinud vöi selle löpetanud.

Need on ainult möned aspektid, mida selle teose erakorraliste teenete hulka tuleb lugeda. Kahetsemisväärselt pole raamat veel küllaldaselt levinud eesti kodudes Stockholmis ega ka väljaspool, nii et on pöhjust esitada südametunnistuslikku küsimust: "kas teil leidub juba koguteos "Stokholmi Eesti Algkool?" Kui ei, siis on selle hind ainult kr. 25:-. Tasudes selle summa postgirole 45 56 18 Föreningen Estniska Folkskolas Vänner, Box 638, 126 06 Hägersten, saadetakse raamat kuludeta koju kätte. Raamat on saadaval ka kooli kantseleis, Brunnsgatan 11, tel. 10 64 26 ja Välis-Eestis, Lilla Nygatan 7, tel. 11 50 31.

● Löuna-Koreast saabus New Yorki tagasi USA armees teeniv majandusteadlane Heikki Leesment junior. Edaspidi jääb ta USA-sse, olles määratud Fort Dixi.

TULI AUSTRAALIAST ROOTSI DOKTOREERUMA

Austraalia pealinnast Canberrast, kus ta kolm aastat on olnud slaavi keelte õppejõuks, tuli Stockholmi doktoreeruma fil.lic. Irene Masing, kes on sündinud Narvas meile nii saatusraskel aastal 1939. Noor eesti-saksa päritoluga kirjandusloolane valis oma doktoritöö teemaks suure vene sümbolisti Aleksandr Bloki (1880-1921) poeemi "Lumine mask", mida ta kaitses Stockholmi ülikooli juures, laupäeval 30. jaanuaril täissaali ees edukalt ja külmavereliselt, saades kõrge hinde. Opponentideks olid professor Geir Kjetsaa Oslo ülikoolist ja fil.lic. John Rohnström, Stockholmist, kes omal ajal õppis vene keelt Peterburis.

Austraalias trükitud 100-leheküljeline uurimus kannab pealkirja "A. Blok's 'The Snow Mask', An Interpretation". Autor analüüsib n.n. "close-reading" meetodi abil igat rida ja sõna, lahates seda 30-est stantsist koosnevat poeemi sõna tõsises mõttes "üdini". Senini on seda tormitsevat armuluule tsüklit peamiselt iseloomustanud vaid ekstaatiliste tunnete kirglikuks avalduseks. Siin kihutab maisest elust ja selle lõbudest irdunud poeet oma müstilise saatja, "lumekuninganna" saanis üle määratute jääväljade otse kosmosesse uute tõdede otsingule, ta armastab ja ahastab ning põleb lõpuks märtrina lumeriidal, naelutatuna oma agoonia lumisele ristile. Irene Masing tõendab oma viie aasta töötulemusena,et "Lumine mask" pole mitte raskesti tõlgitsetav ega täis vastukäivaid sümboole, nagu seda mitmed vene ja läänemaailma kirjandusteadlased senini on väitnud. Ta leiab, et sellel on oma kindel struktuur ja selge mõte. Armudraama on vaid väline raamistik poeedi hingeelulistele võitlustele, tema vabanemisele usulis-müstilisest minevikust ja püüdlusist kainemate arusaamade poole. Tsüklis on selgesti esile toodud poeedi võimetus kohaneda kalgis ja külmas maailmas, mida sümboliseerib lumine mask ja lõputud jääväljad.

Esimene opponent professor Kjetsaa ütles oma sissejuhatuses,et Irene Masingu doktoritöö, kuigi mahult üsna väike, annab palju huvitavaid mõtteid ja arvamusi ja omab mitmeti raskema kaalu kui nii mõnigi paks monograafia.

Aeg on ka küps uute perspektiivide leidmiseks ja üksikasjalikuks analüüsiks Bloki loomingu kohta. Seda on viimasel ajal isegi tehtud N.Liidu teadlaste poolt. Opponent rõhutas siinjuures, et Tartu ülikooli tuleb pidada A. Bloki loomingu uurimuste tsentrumiks, kust viimaste aastate jooksul on tulnud palju huvitavat teaduslikku materjali.

Norra professor lisas, et Moskva keskarhiivis on palju väärtuslikku ja senini ärakasutamata materjali, mis heidab valgust Bloki omapärasele kontroverssele isiksusele, nagu tema naise Ljuba päevikud ja kirjad. Venelased aga pole neid materjale kasutamiseks vabaks andnud, vaatamata mitme lääne teadlase tungivale palvele.

Edasi analüüsis ta esitatud väitekirja kolm tundi kestnud disputatsiooni kestel iga üksiku luuletuse kaupa, leides formaalseid vigu ja kritiseeris aine kitsapiirilist käsitlemist j.n.e. Lõppkokkuvõttes aga, kui Irene Masing kindlalt ja tabavalt oma vastuväited oli esitanud, andis esimene opponent talle suure tunnustuse "imetlusväärse panuse eest, mis äratab kõige suuremat aukartust" ning värskest fil. doktorist teeb esmajärgulise asjatundja Bloki raskeima luuletsükli alal.

Humoristlikult vaatles akadeemilise traditsiooni alusel uurimistööd fil. lic. Rohnström, kes rootsikeelse sõnademängu abil viis jutu vihmaussidele, ("mask" tähenb ka ussi) mida lumes ju ei tohiks esineda. Ta asetas doktorandi ette kausikese "lumega" ja palus teda tõendada, et ussid tõesti olemas. Tõepoolest tõi Irene Masing auditooriumi naerulagina saatel päevavalgele kaks punase ja sinise paelaga ehitud (plast) vihmaussi,millest üks pidi sümboliseerima poeeti ja teine tema armastatut! Nii lahtus mitu tundi kestnud pinge niihästi respondendi, opponentide ja kuulajate kohalt. Kõik ruttasid habrast musta midi-kleiti riietatud doktorit õnnitlema.

Kuulajate seas viibisid slaavi fakulteedi professorid Nils-Ake Nilsson, Anders Sjöberg, professor emeritus Peeter Arumaa, kelle ajal Irene Maasing oma esimese teadusliku etapi sooritas, ning professor Gustaf Korlén, germaani keelte fakulteedi juhataja, kes kuulus ka hindamiskomisjoni.

Austraaliast lendas Stockholmi doktoreeruma slaavi keelte filoloog Irene Masing. Pildil värske doktor Drottninggatani ülikooli hoone ees. (Foto: K. Saarsen).

*

Päev enne väitekirja esitamist oli võimalus Irene Masingut pärast pikki aastaid taas kohata ja tema elust kaugel Känguru-kontinendil nii mõndagi kuulda. Ta töötab Australian National University juures Canberras. See on ainukene kõrgem õppeasutus Austraalias, mis hõlmab kogu kontinenti, mitte üksikuid osariike.

Slaavi keelte fakulteet ei ole suur, sest huvi vene keele vastu ei ole eriti elav. Õppijad on enamasti omal ajal Hongkongist emigreerunud venelaste järeltulijad, keeleteadlased ja diplomaadid. Praegu on arv rekordiliselt suur — õpilasi on kokku 45, kolme aasta eest ainult 18.

— Ja kuidas sattusid järsku Austraaliasse õppejõuks?

— Ah, see oli puhas juhus. Kevadel 1967 külastas siinset slaavi keelte fakulteeti Canberra ülikooli abirektor Sir Leonard Huxley. Ta leidis, et meil siin on liiga palju litsentsiaate, neil aga liiga vähe. Saingi ettepaneku, kuna olin just siis lõpueksamid sooritanud. Keelteõpinguid aga alustasin Uppsalas. Minu vanemate kodu on Strängnäsis, kus mu isa on Sundby haiglas arstiks. Side vanematekoduga ongi mu ainus lüli kodumaaga, kus jõudsin küll sündida, ent millest ma kahjuks midagi ei mäleta. Asusime ümber Saksamaale ja elasime kuni 1949. aastani Lüübekis, kust sugulased meid Rootsi tõid.

— Minu ülesandeks Canberras on praktiline keeleõpetus ja kirjandusajaloo loengud. Kõik kursused ja katsete sooritamine austraalia üliõpilastele on ajaliselt piiratud. Aineid, kokku neli, võib valida kaunis vabas ulatuses.

— Ja kuidas oled seal sisse elanud ja kliimaga harjunud?

— Väga hästi. Just enne äralendu Rootsi abiellusin austraallasega. Mu abikaasa, George Delic, on aatomifüüsik. Kahjuks ei lubanud tööülesanded teda kaasa tulla. Aga ehk on parem nii. Ta oleks kindlasti haavunud, sest mu sõbrad küsivad minu käest ikka: kuhu oled sa oma känguru jätnud?

Välimuselt meenutab Irene Masing rohkem väikest kõhna tumedajuukselist abiturienti kui põhjaliku uurimusega hakkama saanud doktorit,kel seljataga mitme aasta tohutu läbiloetud raamatuvirn ja mitu korda redigeeritud käsikirja hunnik.

Küsin, kas tema, kes luulet ja selle struktuuri nii põhjalikult tunneb, ka ise on midagi kirjutanud. Sellele vastab ta eitavalt. Küll aga kavatseb ta veelgi kirjastada uurimusi Bloki kohta. Näiteks "Blok ja Nietzsche" või "Blok ja Strindberg", milline põnev aine! Meie kliima ehmatas teda pisut, mitte just külm, sest ta saabus Rootsi keset "rohelist talve",aga just "teie igavene pimedus siin — sellega ei saa enam harjuda".

Canberras elas ta alguses ülikooli maa-alal, kus tal oli ilus suure palkoniga korter välismaalastest tudengite majas, mis kubises jaapanlastest, ameeriklastest, inglastest, sakslastest. Üht eesti vanahärrat õppis Irene Canberras tundma, kellel on päris ehtne eesti saun majja ehitatud.

— See on tema kohalik eesti kontakt. Tagasilend toimus juba 2.veebruaril üle Londoni, New Yorgi ja Honolulu, kus värske doktor Havaii sinivoogudes end suurest töö pingest kavatses "puhtaks pesta".

KARIN SAARSEN

Raamatu RIIUL

VERGILIUS EESTI TÕLKES

Aastavahetusel ilmusid trükist Rooma suurima luuletaja P. Vergiliu Maro Karjaselaulud (Ekloogid) eesti keeles Ants Orase meisterlikus värsstõlkes kvantiteerivais eesti heksameetreis.

See luuleraamat on esimene Rooma kirjaniku teos, mis kunagi ilmunud Eesti keeles oma terviklikul kuJUL. Raamatu on kirjastanud Eesti Teaduslik Ühing ameerikas tähistades sellega ühtlasi Ants Orase kui õpetlase, kriitiku ja esseisti ning luuletõlkija 70.sünnipäeva.

Raamatut saab tellida, otse ühingu laekurilt Villi Kangro aadressil: 15 Sickles Street ,Apt. 4 D, New York N.Y. 10040. Raamatu hinnaks on 3.75 dollarit koos saatekuludega (ühingu liikmeile saadetakse raamat välja lähemal ajal soodustatud hinnaga). Samal aadressil on võimalik tellida ka teisi ühingu publikatsioone: Ühingu aastaraamatuid I - IV, koguteost Estonian Poetry and Language piiratud arvul ja N. Maimu Mundology or World Science.

TÜRGI MURED

ANKARA — Türgi president Sunay kutsus oma paleesse parteide juhid ja ülikoolide rektorid, et pidada nendega tõsiseid läbirääkimisi riigi tuleviku küsimustes. Kuna need ei annud tulemusi, kutsub president veel käesoleval kuul kokku Riikliku Julgeolekunõukogu,kuhu kuuluvad president ise, tähtsamad valitsuse ministrid, sõjaväejuhid ja julgeolekupolitsei ülem.

Enamus türklasi leiab, et olukorra stabiliseerimiseks tuleb midagi ette võtta, kuna kaks aastat on kestnud väike kodusõda vasakpoolsete ja parempoolsete vahel, olles nõudnud 18 surmaohvrit ja rohkesti haavatuid. Samuti on ulatuslikuks kujunenud tööliste rahutused. Peaminister Demireli prestiizh on vähenenud, kuna ilmneb, et ta tegi oma isikliku mõju kasutamisega oma kaks venda multimiljonärideks. Initsiatiiv korra ja rahu taastamiseks on tulnud kõrgematelt sõjaväejuhtidelt, kelle mõjuvõim ja prestiizh on Türgis suur.

● Agronoom Oskar Lõvi Kanadast Montrealist viibis külas Miamis USA-s.

Kirj. Kooperatiivilt ajakirjaniku ning diplomaadi mälestusi

Ühenduses W. Mettuse "Soovimata külalised" ilmumisega on lõppenud Eesti Kirjanike Kooperatiivi A-seeria 28. poolsari. Uue poolsarja kava on kirjastuse poolt välja kuulutatud Eesti Kirjanike Kooperatiivi teatmevihkus Teated nr. 23, mis ilmus samal ajal W. Mettuse teose ilmumisega. Selle kohaselt ilmub A-seeria 29. poolsarja raamides kuus proosateost, millest on romaane kolm, üks jutustuste kogu ja kaks mälestusteost.

Esimesena on kavas Gert Helbemäe romaan "Pagejad", mis ei käsitle aga pagulasprobleemi selle tavalises mõttes, vaid on põneva sündmustikuga teos eestlasest Londonis, kelle ellu toob raadiolühilaine saadete harrastus kummalise pöörde.

Teisena on tulemas Karl Ristikivi uus romaan "Lohe hambad", mis on teos mitmel ajalisel pinnal. Selle tänapäev toimub Pariisis, kus juures tegelasteks kataloonia ja hispaania pagulased, minevikus aga hargneb ajalooline trioloogia Hispaania ja Madalmaade võitlusest 16. sajandil.

Kolmandaks raamatuks on Arno Raagi mälestusteos "Kõuepilvede saatel". Teos esitab ajavehemikku 1921-1939 peamiselt Tartu perspektiivilt, kus autor oli tollal kutseliseks ajakirjanikuks "Postimehe" toimetuses.

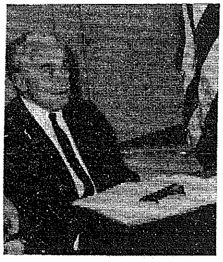

Arno Raag, kes praegu elab USA-s, kirjeldab elus Postimehe toimetuses Tartus.

Neljandaks raamatuks poolsarjas on Arvi Korki "Relvalood", milles keeruka elukäiguga autor jutustab huvitavaid lugusid mitmet liiki tulirïistades, alates oma nooreea relvadest kuni Kanada jahimehe ja tänapäevapolitseiniku täpsusrelvadest, kusjuures iga relv annab omaette kompositsiooniga ja viimistletud loo.

Viiendaks raamatuks poolsarjas on Arvo Mägi romaan "Uued isandad", milles autor jatkab oma Karvikute perekonna-kroonika jutustamist, kusjuures ajalooliseks raamistuseks seekord on a. 1668-1711.

Poolsarja viimaseks raamatiks on äsjalahkunud minister Aleksander Varma "Diplomaadi kroonika",memuaarteos, kus kauaaegne diplomaat ja poliitik annab range asjalikkusega ja originaaldokumentidele tuginedes ülevaate oma tegevusest ja ajast, milles see toimunud. Mälestused on keskendatud peamiselt kolme perioodi ümber: Diplomaatlik tegevus saadikuna Kaunases, Nõukogude baasidelepingu pealesurumine Balti riikidele ja lõpuks dramaatilised aastad Soomes.

Samal perioodil A-sseria kavaga on kirjastusel B-seerias ilmuma sH. Salu kirjutatud lühimonograafia Albert Kivikast, B. Kangro koostatud uusim ja Karl Ristikivi ühistööna ilmuv "Eesti pagulaskirjandus". Teos on kirjanduslooline ülevaade pagulaskirjanduse algusest kuni selle tänapäevani.

"Teised grupid imetlevad teid"

TORONTO (VE) Toronto hommikulehe "Globe and Mail,i laupäevases lisaväljaandes "The Globe Magazine'is esitatakse pikem artikkel põgenikkudest, kes on otsinud vabadust Kanadas. Artikli autor on teinud sel puhul jutuajamise ka Rahvusliku Välisvõitluse Nõukogu esimehe Ilmar Heinsooga, kirjeldades tema kirevat elukäiku — põgenemist saksa okupatsiooni ajal Soome, võitlust soome armëe koosseisus kommunistide vastu ning lõpuks põgenemist Rootsi sealt Inglismaale ning lõpuks emigreerumist Kanadasse.

Intervjuu kestel esitab ajakirjanik. I. Heinsoole küsimuse, kas eestlased siirduksid Eestisse tagasi kui olukord muutuks seal vabamaks I. Heinsoo vastab, et seda on raske ütelda. Mõned võib-olla lähevad tagsi, kuid teised on juba niivõrd tugevasti Kanadasse juurdunud ja siin niivõrd tugevasti Kanadasse juurdunud ja siin niivõrd hästi edasi jõudnud, et nad jäävad, siia. Ilmar Heinsoo on Eesti tuleviku suhtes optimistlik ja arvab, et ükski türannia ei kesta igavesti.

Artiklis kõneldakse üldiselt kiitvalt eestlastest ja märgitakse, et teised etnilised grupid imetlevad eesti rahvusgruppi Torontos. Eestlased omavad kokkukuuluvustunde, mis teistel gruppidel puudub ning eestlaste teine generatsioon Kanads taotleb endale Põhja-Ameerikas edukalt kõrgemat haridust säilitades samal ajal vaimustatult oma huvi eesti keele, kultuuri ja usu vastu.

Saksa saadik marssis välja

MOSKVA (EPL) — Läänesaksa suursaadik dr. Helmut Allardt marssis demonstratiivselt välja venelaste poolt korraldatud Beethoveni 200-aastase juubeli tähistamiselt, kuna sellest osa võtma oli tulnud Ida-Saksa kultuuriministri abi Karl Borg, kes esitas tervitusi "saksa rahva poolt."

Allardti ei olnud venelased informeerinud idasakslase kõnest. Pidustus toimus Bolshoi-teatris ja sellest võtsid osa Brezhnev, Kossõgin, Pogornõi ja teised vene tippmehed.

Rumeenlane ärahüppaja

PARIIS (EPL) — Prantsusmaal palus poliitilist asüüli end. Rumeenia suursaadik Prantsusmaal Victor Dimitriu, kes sellel ametkohal oli aastatel 1964-1968.

Dimitriu nimetati kojukutsumise järele professoriks Bukaresti ülikooli. Ta tütar aga jäi õppima Pariisi ülikooli. Nagu Dimitriu ajakirjandusele seletas, on ta veendumusel, et Rumeenial on väga raske säilitada oma suveräänsust N. Liidu sfääris. Ainuke tee iseseisvuseks oleks jälgida Jugoslaavia eeskujule ja suunata sidemed Venemaa asemel läände.

Uus rahvusvaheline male klassisüsteem

NEW YORK (VES) — Ühes osas on Ameerika maleorganisatsioon saanud suure tunnustuse osaliseks. Maailma mitmekümnemiljonilise malepere liigitamine klassidesse ja järkudesse oli seni raskeks, peagu lahendamatuks probleemiks. Si saaju tohutut maletajatemassi paisata kõike ühte patta. Nende järjestamine tugevuse järgi on seni toimunud igal maal erineva, kohaliku süsteemi järgi. Need süsteemid on olnud keskpärased, halvad ja vägahalvad. Ainult USA-s on ligemale 20 aastat olnud rakendamisel objektiivsele matemaatika vormelile rajatud süsteem, mis tundub peagu ideaalsena võrreldes teiste maade süsteemidega.

Kvintessentsina see süsteem võimaldab hinnata maletaja tugevust numbri näol nullist kuni umbes kolmetuhandeni. Seda numbrit nimetavad ameeriklased ratinguks. See rating muutub pärast iga võistluspartiid. Võit partiis viib ratingu üles, aga kaotus aga alla. Sealjuures võit kõrge ratinguga maletaja vastu viib võitja numbriliselt rohkem edasi kui võit nõrgema mehe vastu. Kaotus viib kaotaja ratingu alla ja seda rohkem, mida ratingunõrgem oli vastane.

Ratingu poolest maailma tipus on USA suurmeister Robert Fischer 2720 punktiga. Edasi järgnevad: maailmameister Passki ja Kortshnoi 2670, Celler 2660, Larsen ja Petrosjan 2650. Keres on 13. kohal 2600 punktiga. Suurmeistri aukraad algab umbes 2500 punktist ülespoole.

Selle matemaatilise maletajate teguvushinde süsteemi leiutajaks ja edasiarendajaks on Wisconsini tehnikaülikooli professor Arpad Elo.

Rahvusvahelise Maleliidu (FIDE) viimasel peakoosolekul häältega 31:13 utsustati rakendada tiitlite (suurmeister ja rahvusvaheline meister) andmisel senise keerulise arvestuse asemel Elo süsteemi. See tähendab seda, et Elo süsteem on leidnud ülemaailmalise tunnustuse ja teda rakendatakse alates 1. juulist 1971 kõikidel rahvusvahelistel turniiridel. Enamus maid, nende hulgas ka N. Liit, rakendavad edaspidi Elo süsteemi ka oma sisemaiste võistluste puhul. Sellega kaob rahvusvaheline virr-varr ja tulevikus võime täpselt öelda, kui tugev on üks või teine maletaja, ükskõik kus riigis ta ka asub.

Akad. eksamid

Stockholmi tehnikaülikoolis sooritas tehnoloogia litsentsiaadi eksamid Jaak Nõu Österskärist.

Stockholmi Karoliina Instituudi hambaarstide fakulteedis sooritas odont. kand. eksamid Jaan Verendel.

Rahvaülikool Gimos augustis

Eesti rahvaülikooli suvekursus toimub tänavu 2.—14. augustini Gimos. Kursuse korraldamiseks on Esindus taotlenud riiklikku toetust. Ruumid on reserveeritud teadmises, et Esindus peab tasuma kahjutasu kui kursus osavõtjate vähesuse tõttu peaks ära jääma.

Kohalik elu

GÖTEBORG

EÜG koosviibimine

Eesti üliõpilaskond Göteborgis korraldab käesoleva nädala reedel, 12. veebruaril, algusega kell 20, laulu-õlle- ja tantsuõhtu. Lauldakse eesti, rootsi ja inglise keeles. Sissepääs liikmeile 5 kr., külalistele 10 kr.

STOCKHOLM

Eesti Sõjainvaliidide Kapitali peakoosolek

Koosolek peetakse Eesti Majas, Stockholmis, Regeringsgat. 24, pühap. 14. märtsil kell 15.

Päevakorras: koosoleku avamine ja rakendamine, koosoleku seaduspärasuse kinnitamine, tegevuse- ja rahalised aruanded, juhatuse vastutusest vabastamine, ESK edaspidise tegevuse küsimus, valimised põhikirja järele ka koosolekul algatatud küsimused.

ESK põhikirja par. 6 alusel on käesolev teade maksev kutsena ESK liikmeile koosolekust osavõtuks.

Tegelasi Arvo Mägi komöödias "Kuulujutud". Rätsepmeister Hinzman (Heino Evert), kes võiks mängida teatrilaval esimest armastajat, kui pääseks ainult rambivalgusse, "õmblik" Milla Soodamat (Helju Broberg) võlumas. (EPL-foto Kopler). "Kuulujutud" lavastatakse Göteborgi E. S. Näiteringi poolt. Näitejuht Arnold Sirkel. Esietendus 13. märtsil kell 19.30 ABF-saalis Stockholmis.

SOOME "missi" ROMANSS noore näitlejaga Eestis

Tõime Eesti Päevalehes teate, et Soome iluduskuninganna, 20-aastane Ursula Rainio, on kihlunud noore eesti näitlejaga. Soome ajakiri APU on avaldanud selle kohta mitmeküljelise reportaazhi piltidega. "See tuli kõigile üllatusena," kirjutab APU kaastööline, kes kaasnes Ursula Rainioga Leningradi, kus kohtamine toimus. "Peigmees on 23-aastane, sihvakas ja toreda välimusega noormees, Peeter Ilus. Ursula salajane sõber. See oli nende esimene kohtumine ja siis ka armastus esimesest pilgust. Läksime kohtama Ursula salajast sõpra, aga sattusime kihluspeole, mis peeti hotell "Europejskis" 9. jaanauril 1971. Pulmad tulevad aprillis."

— Kogu lugu on samahästi tõsi kui uskumatu. Eriti nüüd, mil Ursula romantikast on kuuldud nii palju. Tema nime on möödunud aastal seotud viie mehega. Ühte nendest pole Ursula kunagi kohanud, aga sellest on jahvatatud rohkesti. Harva on tehtud iluduskuningannast nii palju juttu kui Ursula Rainiost. Aga harva on ka mõni miss mänginud nii lahtiste kaartidega kui Ursula, kirjutab APU eesti eesnimega reporter Anu Seppälä.

Värskelt kihlatud ja õnnelikud: Ursula Rainio ja Peeter Ilus. Kui nad abielluvad, siis kerkib kohe küsimus, Ursula läheb raudkardina taha või pääseb Peeter sealt välja?

KÕIK SEE ALGAS FOTOST

— Kõik algas fotost, mille Ursula sõber tõi Leningradist. Sellel oli Kõrgema Teatrikooli õpilane, Eestis sündinud noormees. Peeter Ilus. Sõber ütles, et noormees sooviks tutvuda ühe ilusa soome neiuga.

Ursula, kes on tüüpiline tänapäeva tütarlaps ja omistab enneköike tähelepanu oma välimusele, oli mõttest võlutud. Ja kuna ka noormees näis pildil hea välimusega, siis ta sooviski temaga kohtuda. Kunagi lähemas tulevikus. Sõbrad toimisid vahendajaina.

Ursula saatis oma esimese pildi kirjas, sellise, mis ei ütelnud just palju tema ilu kohta. Kui Peeter siis esmakohtumisel Ursulat nägi, ütles ta: "Ursula on sihvakas soome neiu ja hoopis kaunim kui pildil."

Jõulude ajal saatid Peeter Ursulale sõna, et tema 23. aasta-sünnipäev on jaanuaris ja palus Ursulat tulla Leningradi seda sündmust pühitsema. Ursula vastas eesti keeles: "Ma tulen. Kohtumiseni!"

KOHTUMINE KOIDUVALGUSES

— Ursula oli närviline. Kogu automatkal Helsingist Leningradi pures ta küüsi. Leningradi jõut ihilisõhtul. Järgmisel hommikul pidi saabuma Peeter Tartu-rongiga.

Kuid Peeter ei tulnud lubatud ajal. Temale vastuläinud Jüri tuli tagasi ja ütles, et ta olevat helistanud Tartu, kust saanud teada, et Peeter ei olevat saanud sõidupiletit Leningradi, kuna nädalalõpuliiklus on nii ülekoormatud.

Ursula meeleolu oli nullis. Ta hoidis vaevu nuttu tagasi. Siis helistati Peetrile. Miks tast ei ole midagi kuulda? Peeter seletas oma hilinemise põhjuse. Ta tuleb kasvõi taksoga järgmisel hommikul.

Kuid veel samal õhtul helistas Peetri ema ja kinnitas, et Peeter on Tartust lahkunud. "Läks kell kümme. On kindlasti hommikul kohal."

Peeter tuli. Sihvakas ja sama tore poiss nagu pildil.

KUIVANUD KRÜSANTEEMID

— Pärast hommikueinet sõideti linna vaatlema. Meid oli kuus: Peeter ja Ursula, nende ühine sõber Jüri ja Peetri sõber Toomas, kes tuli temaga Tartust kaasa. Siis fotograaf ja mina, jutustab APU reporter.

— Esmalt mindi kolhoosi-turule. Ursula tahtis mõningaid asju osta, aga neid ei olnud. Peeter oleks ostnud Ursulale lilli, kuid turul oli vaid kuivanud krüsanteeme.

Turult lahkuti ja läbistati vana Leningrad. Siis sõideti mööda väikest kanalit ja üle sildade. Väike-Neeva ja Suur-Neeva näisid udushallina.

— Lähme nüüd! ütles Ursula ja haaras Peetri käsivangu. Nad jooksid Ermitaazhi uksest sisse.

— Ursula ja Peeter on tõepoolest ilus paar. Ursula blond ja sale. Peeter poole pea jagu temast pikem. Eremitaazhis seirati neid uudishimulikult ja nende ümber tekkis isegi tunglemine. Mõned pidasid neid välismaa filminäitlejaiks. "Kas nad on prantslased?" küsiti. — "Ei, on vaid armastajatepaar," on ajakirjanik vastanud.

KES ON PEETER ILUS?

— Esimesel õhtul ja ööl olime mõnevõrra hämmastunud, jutustab APU kaastööline.

Oli ilmne, et esmane kohtumine vastas mõlemate lootustele. Peetri isa on ka välismaal tuntud, nüüd pensionil olev Tartu ülikooli õigusteaduskonna professor. Ema on dotsent, töötab Tartu vanimas apteegis.

Peeter on toiminud varem Eesti televisiooni teadustajana. Teda on valitud kord soosituimaks teadustajaks. Ta on lõpetanud äsja Kõrgema Teatrikooli kaheaastase kursuse ja on nüüd valmis näitleja. Ka film olevat Peetrist huvitatud. "Minagi sain Peetrist kolmepäevase tutvuse järel sümpaatse pildi,' 'ütleb ajakirjanik.

ENNE LEER, SIIS PULMAD

Ursula oli nagu palavikus. Ei olnud enam midagi järel trall-tütarlapsest ega supermissist. Juba kolmandal hommikul teatas ta, et nad kihluvad. Et ta on valmis katkestama kõik välismaa-matkad. Et ta nende asemel kohtub Peetriga kas Leningradis või Tartus. Ta tahab tutvustada ennast ka Peetri vanemaile.

Muudest huvitavaist seikadest selles romantikas on, et mõlemad peavad käima enne abiellumist leeris, ütel APU.

Kihlus peeti Peetri 23-ndal sünnipäeval. Läksime kohvikusse ja tellisime shampanjat. Sõrmused pandi sõrme. Ei mingit kõnet. Või kes meist oleks sellega toime saanudki!

Ursula õppis ütlema: ma armastan sind. Peeter ütles: "Pulmad teeme aprillis."

— Lahkusime Leningradist päev enne Ursulat, ütleb Anu Seppälä. Viimase õhtu veetsid Peeter ja Ursula sõprade juures. Kõik oli juhtunud liiga kiiresti. Oli raske tajuda, et Ursula on nüüd kihlatud. Aga minagi oleksin võinud Peetrisse armuda... Neil ei ole mingeid keelelisi raskusi. Peeter kõneleb soome keelt ja Ursula õpib eesti keele mõne kuuga, kuna ta on keeleteandekas. Pärast kihlust katkestas Ursula Londoni-sõidu, kus ta oleks pidanud võistlusautode näitusel toimima esindusneiuna. Ka moeesinemine veebruarikuul Venetsueelas on ära üteldud. Samuti Hongkongi-sõit aprillis.

Ursula helistanud Helsingisse ja jutustas, et nad olevat käinud soome peakonsulit A. Rytköst tervitamas, kes kihlusest kuuldes lubanud isiklikult teha kõik vajalike paberite korraldamiseks.

Eestindanud ja
lühendanud: **Arvi Moor**

Reir, Marandi 50-aastane

Pol. dr. Rein Marandi tähistas 8. veebruaril Upsalas oma 50 a. sünnipäeva.

Ta on sündinud Tallinnas, õppinud a. 1929—40 Jakob Westholmi koolis, olnud seejärel üliõpilaseks Tartu ülikooli matemaatika-loodusteaduskonnas ning a. 1942—43 sama ülikooli õigusteaduskonnas. Siirdudes viimaksmainitud aasta sügisel Soome, astus ta vabatahtilkuna Soome Armeesse, teenides alul Vallila pataljonis ning seejärel eesti vabatahtlike rügemendis JR 200. Peale rahusõlmimist tuli ta Rootsi kus 1946. a. alustas õpinguid Upsala ülikooli filosoofia teaduskonnas. Ülikooli lõpetas ta 1952. a. fil. kand-ina ning saavutas seejärel õpinguid jatkates 1959. a. fil. lic kraadi riigiteaduses. Samal alal valmis tal 1964. a. doktoritöö, mida ta kaitses Helsingi ülikooli juures, saades pol. dr. teadusliku kraadi. Selle soome keeles esitatud ja pealkirja all "Naapurin silmin" trükitud uurimuse teemaks oli Soome jatkusõja kajastus Rootsi ajakirjanduses. Töö äratas asjahuviliste hulgas laialdast tähelepani, nii et see juba käesoleval nädalal ilmub ka rootsi keeles pealkirja all: Med grannens ögon.

Pol. dr. Rein Marandi.

Õpingute kõrval on dr. Marandi tegutsenud E. Abi Upsala osakonnas, Upsala E. luteriusu koguduse ja Vabadusmeelsete föderalistide juhatusis ning olnud Upsala Demokraatliku klubi esimeheks. Aastal 1954 oli ta ajaleht Teataja toimetajaks, samuti kuulus ta nüüd ilmumise lõpetanud ajakirja Vaba Eesti toimetusse. Rein Marandi abikaasa on sündnud Peitsalo ja neil on kaks tütart, üks neist üliõpilane, teine gümnasist. Juubilari õnnitlevad suur hulka tema seltskondlikust, kultuurilisest ning poliitilisest tegevusest pärit sõpru ning els lõhjala.

Un

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Kui Stockholm oli eestlaste võitluskeskus aastal 1918

Välisdelegatsiooni juht Jaan Tõnisson, kes 1918 Skandinaavias koos teistega Eestile tunnustust taotles, tuli Stockholmi tagasi a. 1928, siis juba iseseisva Eesti riigipeana. Pildil tutvustab Jaan Tõnisson kuningas Gustaf V-ndale oma välisministrit Hans Rebast, kelle taga seisab kindral Joonson, kuning seljatagant paistab saadik K. R. Pusta.

Stockholm on ükskord varem juba olnud eestlaste rahvusliku võitluse tähtis tsentrum. See oli aastal 1918, kui Välisdelegatsioon Skandinaavias ja Lääne-Euroopas püüdis saavutada meie väljakuulutatud, kuid saksa okupatsioonist kohe mahasurutud iseseisvusele tunnustust. Välisdelegatsioon saavutas oma töö eesmärgi. Kuna meie praegune vabaduse ja tuleviku eest võitlemise delegatsioon on Rootsis üle 20 000-pealine, siis on võrdluseks huvitav meelde tuletada, kuidas elasid meie tookordse ainult mõnest isikust koosneva delegatsiooni liikmed — Jaan Tõnisson, Mihkel Martna, Ferdinand Kull, Eduard Virgo, Ants Piip ja Karl Robert Pusta. Esimesed neli asusid enamalt jaolt Skandinaavias.

Maapäev oli Välisdelegatsiooni liikmetele andnud ühevõrdsed volitused, mille tõttu igaüks võis tegutseda oma parema äratundmise järele Eesti Kasuks. Loomulikult peeti ka koosolekuid, ent suured kaugused, orientatsioonilised erinevused, maailmavaatelised lahkuminekud ja iseloomuomadused põhjustasid sageli lahkhelisid, mis vahetevahel paisusid päris ägedaiks.

Vaatleme allpool Välisdelegatsiooni siseelu delegatsiooniliikme Ferdinand Kulli mälestusraamatu "Esimesi eesti diplomaate" andmetel.

Kui Välisdelegatsioon välja sõitis, siis valitses selles suur üksmeel ja iha asuda tööle värske iseseisvuse kindlustamiseks. Saabumisel Helsingi valitsesid seal punased, kes pidasid sõda Mannerheimi patriootidega.

Punasest Soomest ei olnud kerge teekonda jatkata. Mitmeaegsete ootuste ja sekelduste järele õnnestus delegaatidel siiski rindest läbi pääseda ja Stockholmi jõuda. Tee Välisdelegatsiooni diplomaatiliseks tegevuseks oli nüüd vaba — oldi lõpuks ometi läänemaailmas. Aga seal oli juba üks isehakanud "eesti diplomaat" ees, nimega Aleksander Keskküla, kes omamoodi rivaliseerivat tegevust avaldas ja nagu pärast selgus, mitmete riikide agendiks osutus.

DELEGAATIDE TÜHJAD KÕHUD

Elu Stockholmis oli sõja tõttu kallis ja otitu vähe. Välisdelegatsioongi tundis nälga. Tõnisson, Martna ja Menning asusid seepärast varsti Kopenhaageni, kus elu oli odavam ja mugavam. Stockholmi olukorra kohta ütleb Kull, kes siia elama jäi:

"Ei olnud ime, et inimesed Stockholmis enamikus nagu luukered välja nägid. Ja kui sinna 1918 aasta suvel hispaania gripp ilmus, siis kujunes Stockholm surevuse poolest esimeseks linnaks maailmas ...

Kes vähegi sai, käis üks ehk kaks korda kuus end Taanis nuumamas. Muidugi ei näinud taanlased seda just hea silmaga, nende arvates olid rootslased ise oma viletsuses süüdi: kes käskis kõik oma või ja leiva sakslastele müüa, eks nüüd katsugu kokkuahmitud kulda süüa. Pealeselle kaldus taanlaste ja norralaste sümpaatia rohkem liitlastele, peasjalikult Inglismaale, kuna Rootsit saksasõbralikuks peeti."

Delegatsiooni Skandinaavia-liikmed käisid aeg-ajalt koos Kopenhaagenis, kus arutati ikka ja jälle küsimust: kes võidab sõja? Sellest pidi olenema ka delegatsiooni hoiak ja diplomaatiline mäng. Kelle kaardile?

Kull jutustab siin:

"Minul isiklikult ei olnud liitlaste lõpuliku võidu suhtes mingit kahtlust ... Saksamaa täielikus võidus ei olnud küll meist keegi veendunud. küll aga arvasid Martna ja Menning, et saksa sõjalist jõudu liitlased murda ei jaksa. Arvatavasti katsuvad sakslased veel mõne otsustava pealetungi teha ja viimase õnnestumisel rahuläbirääkimisi alustada, hoides okupeeritud maid kui trumpe pihus, kust siis kauplemise juures midagi ka tagasi oleks anda. Saksamaa võidab sõja, kuid võibolla ta ei saavuta neid resultaate, mis ta praegu oma sõjalise seisukorra tõttu võiks saavutada. M. Martna ja K. Menningi arvates seisis kogu viga selles, et Saksa valitsus ja avalik arvamine eestlaste tõeliste püüete ja soovide üle valesti olevat informeeritud ... Ka Tõnisson kaldus tol ajajärgul — see oli Ludendorffi viimaste suurpealetungide aeg 1918 a. kevadsuvel — arvamisele, et lõplikult vast kumbki pool võitjaks ei jää."

ERINEVAD ORIENTATSIOONID

Siin ilmnevad juba erinevused orientatsioonis. 2 usuvad saksa, 1 liitlaste võitu, 1 on erapooletu. Jaan Tõnisson, kes võiduküsimuses kindlat seisukohta ei võtnud, eelistas Ferdinand Kulli informatsioonide järele iseseisvat Eestit rahvusvahelisel garantiil, tarbekorral kas või Inglismaa, mitte aga Saksamaa protektoraadi all.

Need orientatsioonilised erinevused aga töö algupoolel veel ei häirinud. Siis aga hakkas tekkima shism Kopenhaageni-grupi ja Stockholmis asuva Ferdinand Kulli vahel. Viimane töötas välja protesti kava Saksamaa vägivaldse okupatsiooni vastu Eestis. Kopenhaaglased Tõnissoniga eesotsas olid põhimõtteliselt nõus, kuid leidsid, et Kull on liiga prantsuse mõju all ning tegid kava ümber. Uues kavas protesteeriti küll vägivalla vastu, mitte aga okupatsiooni kui sellise vastu. Martna kahtles, kas me rahvusvahelise õiguse põhjal üldse oleks saanud protesteerida saksa okupatsiooni vastu. Ta kirjutab Kullile:

"Meie diplomaatlus ja riigiõiguse tundmine on nõrk. Peab ettevaatlik olema, et sisse ei kuku."

Side kodumaal asuva põrandaaluse Ajutise Valitsusega on nõrk. Harva tuli kullereid, kes tõid raha ja informatsioone. Kahjuks aga tuli vähe juhiseid. Nii tuli oma peaga otsustada.

USA SAADIKULE MEELDIS EESTLANNA, MITTE EESTI

Ameeriklastega tol ajal ei õnnestunud Välisdelegatsioonil heale jalale ja lähemasse kontakti saada, kuigi vähemalt Stockholmis oli hea eeldus olemas: USA saadik Morris oli vahekorras ühe võluva eesti daamiga, kelle veetlus juba preilina Tartus kaks kangemat eesti meest põhjalikult oli tülli ajanud. Aga daam nähtavasti ei olnud patrioot, sest Morris suhtus Eesti iseseisvusse külmalt, lugedes seda utoopiliseks. Parimad olid vahekorrad prantslastega, siis inglastega, itaallastega j.t.

Ferdinand Kull, kes oli määratud delegaadiks USA-sse, pidi istuma jääma Stockholmi, kuigi Skandinaavia delegaadiks oli koguni Jaan Tõnisson. Paradoksaalne küll, aga meie iseseisva riigi delegatsioon elas alguses vene enamlaste välispassidega. Vene pass oli üks põhjusist, miks USA ei tahtnud Kulli sisse lasta.

Kull kirjutab:

"... minul isiklikult tõusis igakord veri näkku, kui ma Rootsi välisministeeriumis leitnant Saagele oma passi nimetatud operatsioonideks ulatasin. Eesti Vabariigi diplomaatlik esindaja ja enamlise Venemaa kodanik! Tõnissoni tähelepanu sai tihti selle enam kui karjuva vastuolu pealejuhitud, kuid igakord arvas ta, et Skandinaavia valitsused meie eesti passe ei tunnistaks, samuti nagu nad meie iseseisvustki ei tunnistanud."

EESTI PASSE TUNNUSTATAKSE

Eduard Virgi algatusel tehti siiski lõpuks passid ja Skandinaavia riigid tunnistasid neid ilma pikemata. Vahepeal on aga Jaan Tõnissonil Kopahhaagenis tekkinud mõte Skandinaavia maha jätta ja ise minna saadikuks USA-sse. Omas kirjas Kullile teeb ta selle teatavaks ja pakub viimasele kindralkonsuli kohta. Kull on solvunud:

"See kiri üllastas mind äärmiselt. Olin ju Eesti esindaja koha Ameerikas just Tõnissoni enda ettepanekul ja pealekäimisel vastu võtnud .. Kõige enam ärritas mind Tõnissoni kirja üldine ülcolev toon. Kui tema juba kord heaks arvab end ise Eesti saadikuks Ameerikas määrata, siis ei tohi selle vastu kellelgi midagi ütlemist olla. Sarnases meeleolus kirjutasin siis ka otsekohe vastuse ja lükkasin kindralkonsuli koha pakkumise tänuga tagsi."

Ferdinand Kullil, kel oli 25. juuliks 1918 laeval USA-sse sõiduks koht kinni pandud ja kellel oli muutunud olukorras ootust viisale, jäi lõppude lõpuks sellest ilma ja laevast maha. Gustav Suits, kes oli sel ajal Eesti informatsioonibüroo juhataja, kirjutas Kullile Kopenhaagenist: "Miks Teie nüüd Ameerika sõitma ei pääsenud, see on vist nende sammudega ühenduses, mis Virgo on astunud. Tõnisson tunneb enese muidugi väga haavatud olevat."

INTRIIGID

Kullile jääb mulje, et tema vastu keegi Kopenhaagenis intrigeerib. Ta sõidab sinna. Asjade õiendamisest jutustab ta ise:

"Saabusime Suitsuga koos Tõnissoni poole, kus Martna juba ees oli. Suitsu tervitati sõbralikult, kuna aga minu vastu jäist külmust üles näidati. Isegi ühtegi harilikku viisakuseküsimust reisi või tervise järele ...

Kõige esimese küsimusena hakkasime kohe Tõnissoniga minu intsidentsi arutama. Tõnisson süüdistas mind, et ma temale liig tervalt vastunud ja teda sügavalt haavanud, mina omalt poolt jälle Tõnissoni, et ta mind ilma ühegi põhjuseta ja ühise koosoleku otsuseta Ameerika esindaja kohalt lahti tahab kangutada ning iseennast asemele otsuseta Ameerika esindaja kohalt lehti tahab kangutada ning iseennast asemele seada.

Vaidlused muutusid ägedaks. Minu kõige vihasemaks süüdistajaks osutus imelikul kombel mitte Tõnisson ise, vaid Virgo, kuna Menning mind süüdilt kaitses."

Virgo esinemisest jäi Kullil mulje, et see ise tahab Ameerikasse, mispärast ta Tõnissoni on mõjutanud, et Kull sinna ei saaks. Kuna Välisdelegatsioon nii tülli kippus minema, siis otsustati koostada kodukord ja valida juhatus.

Tallinnast otsustati paluda juhiks Joh. Kukk, kui valitsuse liikme autoriteediga mees. Peale seda tormikat koosolekut aga mindi Tivolisse einetama, kus täiskarsklane Tõnisson meelekindluseks klaasi veini ära jõi. Kuidas asjad edasi arenesid, sellest järgmises artiklis.

JUHAN KOKLA

"Tasuja" autori lesk suri

NEW YORK (VE) — South Bristolis, Maine'is, suri 11. jaanuaril Constance Brunberg, sündinud 8. mail 1879 Tallinnas. Kadunu oli tuntud eesti vanemapõlve kirjaniku Eduard Brunberg-Bornhöhe lesk ja New Yorgis hästituntud tegelase, ins. Walter Brunbergi ema.

Constance Brunberg lesestus Tallinnas 17. nov. 1923, jäädeski pärast seda elama Tallinna. Ta saabus USA-sse külla pojale enne 2. maailmasõda. Selle algus takistaski kadunu -tagasipöördu mist kodumaale ja temast sai väliseestlane. Elanud algul poja juures, asus ta peatselt tööle. Olles hea tervise juures, töötas ta siin rida aastaid, kuni siirdus elama elama poja Walter Brunbergi juurde South Bristoli, Maine osariiki.

Türgi põllud oopiumi all

ANKARA — Umbes 80 protsenti USA heroiinist tuuakse sisse illegaalsel teel Türgist. See pärineb sealsetelt oopiumitalunikelt, kelle arv küünib umbes 70 000-le. Salakaubitsejad maksavad talunikele 7—11 dollarit tooroopiumi naelast, millest valmistatakse üks kümnendik naela morfiumi või heroiini. Ameerika mustal turul on nael heroiini väärt 40 000 dollarit.

Türgi riigimonopol, omades ainsana seadusliku õiguse talunikelt oopiumi üles osta, maksab doll. 3.30 naelalt. Olles kogenud, et USA salakaubitsejate vastu on raske võidelda, keelustas Türgi valitsus oopiumi kasvatamise neljateistkümnes provintsis ja ülejäänud seitsmes provintsis tihendatakse valitsuse kontrolli talunike üle, kes kasvatavad oopiumimoone. USA-lt saadud 3 miljoni dollarilise laenuga on Türgi õpetanud välja 280 erilist narkootikaagenti ja 470 on praegu väljaõpetamisel. Möödunud aastal avastasid agendid ja põletasid maha 37 moonipõldu provintsides, kus oopiumi kasvatamine on keelatud. Arvatakse, et tulevikus keelustab Türgi valitsus oopiumi produtseerimise üldse, mida USA on ammu ergutanud. Seda peetakse ainsaks kindlaks vahendiks salakaubitsemise lõpetamiseks.

G. Helén

Algus lk. 1

tulnud gruppidele tuleb võimaldada keele õppimist ilma et neil sellega tuleks ekstra kulusid või kaotada töötasu. Lastele tuleb koolikohustuse raames anda erilist abi, arvestades nende keelelisi raskusi.

Eelkoolieäliste kohaldamise kiirendamiseks oleks vaja leida võimalusi sisserändajate lastele eelkooliks. Selline katse on praegu käimas Olofströmis ja see on näidanud, et alpsed kiiremini õpivad keele ega oma raskusi enam algkooli üle minnes.

Huvitav on ettepaneku tegija suhtumine kultuuri säilitamisse. Ta konstateerib kõigepealt, et rootsi vanasõna, et inimene peab võtma omaks selle maa kombed, kuhu ta satub, on üsnagi kahtlane oma sisus. Muidugi tuleb võõrale maale asujal teataval määral kohaneda, et elada väljaspool oma päriskodumaad, kuid see ei tähenda põrmugi, et ta peaks vahetama oma kultuurelu mustrit või koguni usku.

"Peame nüüd mõistma, et kultuurilised erinevused ei ole midagi häirivat, millele tuleks vastu töötada, vaid koguni rikastava toimega ja teretulnud lisandiks ühiskonna laiemas kultuurispektrumis. Nii rootslaste kui sisserändajate vaatevinklist on soovitav, et Rootsi tulnud välismaalased saaksid küllaldased võimalused omausulisteks vajadusteks ja oma kodumaa kultuuripärandi säilitamiseks," ütleb Gunnar Helén.

Nende seisukohtade toetamiseks on ta esitanud koos teiste folkpartei esindajatega ettepaneku, et ühiskond toetaks sisse tulnud gruppide oma organisatsioone ja nende kultuurielu, parandaks nendele raamatukogude teenindust, korraldaks vähemuskeeltes raadio- ja TV-saateid, toetaks ajalehti ja aitaks muretseda kooskäimise ruume.

Et kergendada kontakti vanade ja noorte vahel, on vajalik, et nendele noortele, kes seda soovivad, võimaldataks õppida oma emakeelt.

Loogiliselt tuleks ühiskonnal toetada neid koole, mida mõned vähemusgrupid ülal peavad (siia kuuluvad ka eesti algkoolid).

Ettepanekutegijad leiavad veel, et majanduslikku abi tuleb anda ka vähemuste usulistele vajadustele, eriti kus katoliiklaste, ortodokside j.t. usuliste gruppide arv on kujunenud suureks.